

SAMENMENSZIJN

SPRONG-GROEP BETEKENISVOL SAMENWERKEN

**OVER WAT WERKT IN
VERNIEUWENDE ZORGPRAKTIJKEN**

ZORGINNOVATIES MAGAZINE

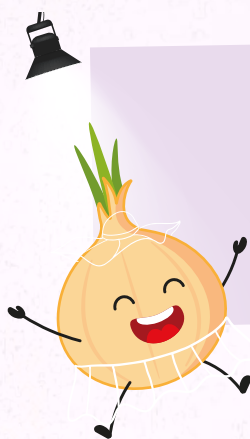
INHOUD

4 - 7

VOORWOORD & INLEIDING

"Open zijn naar wat zich aandient is hét tegenbeeld van maakbaarheid."

8 - 13

FACTSHEETS:

**'DE KRACHT VAN
KLEDING' EN**

'KRACHTGEZINNEN'

14 - 23

**DE BETEKENISVOL
SAMENWERKEN WERKWIJZE**

**FACTSHEETS: 'DE RELATIONELE ROUTE'
EN 'VOOR ELKAAR BOKSEN'**

WERKWIJZE

22 & 23

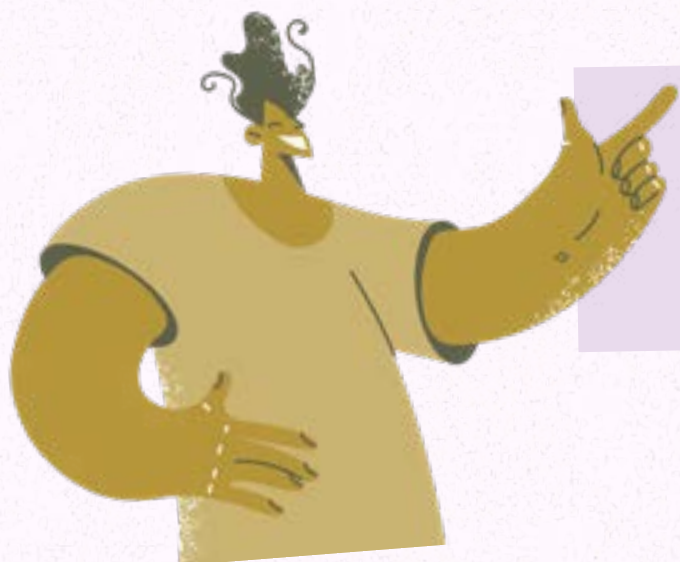
**HET HART:
SAMEN MENS ZIJN**

24 - 27

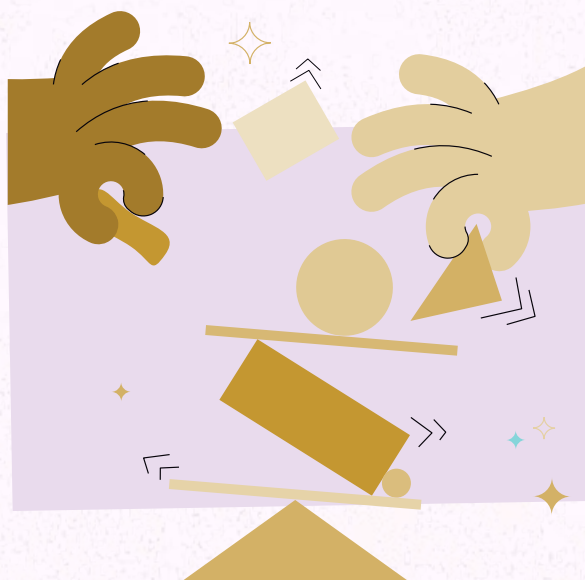
VERNIEUWENDE ZORG PRAKTIJKEN

Over de manier waarop zeven zorginnovaties bijdragen aan de ontwikkeling van jongvolwassenen.

28 - 39

FACTHSEETS: 'NEXT STEP', 'ASVZ' EN 'DE SCHAKELS'

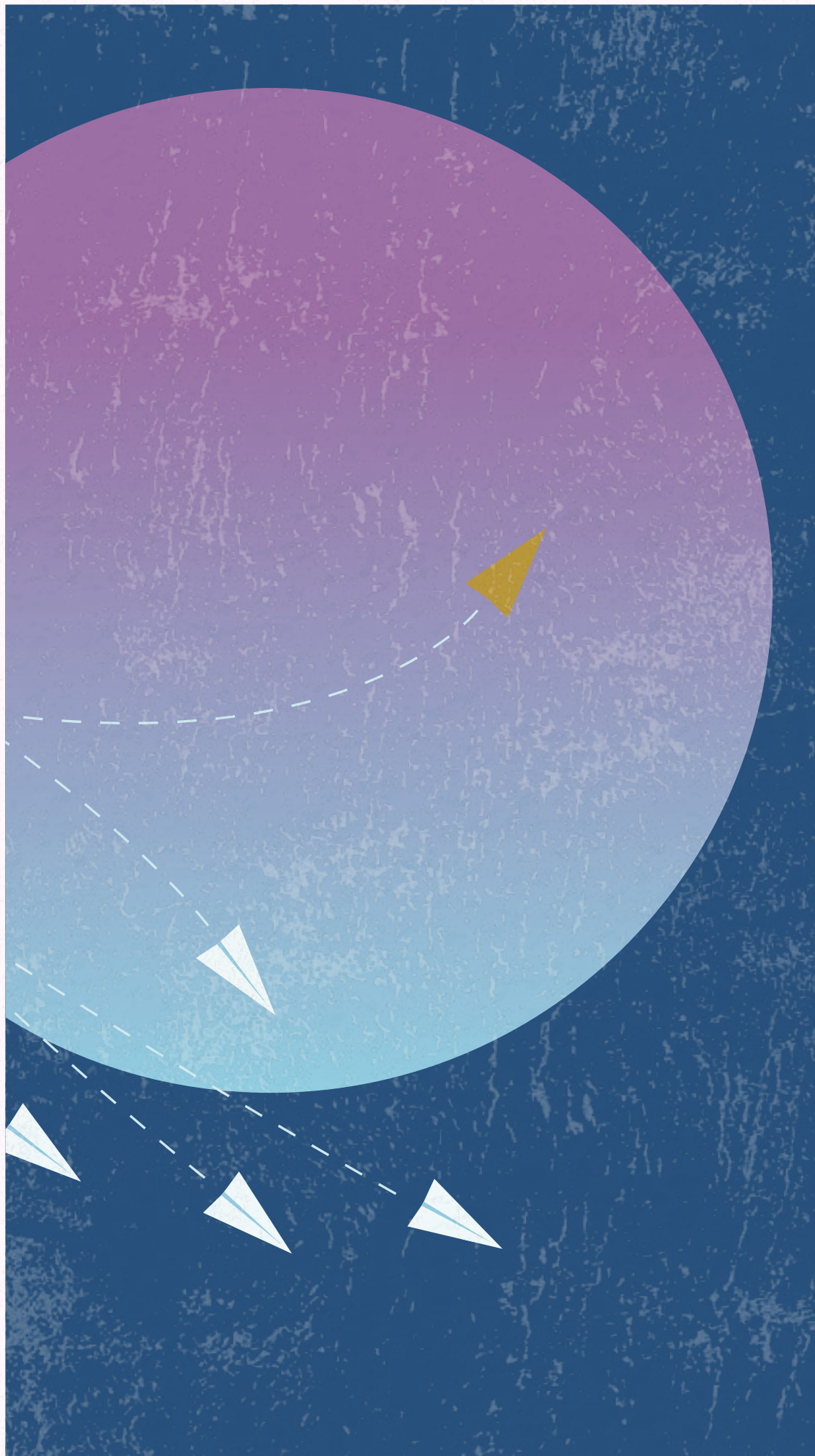

40 - 42

DE OOGST

Inzichten uit de twee reflectieve oogstsessies: een sessie voor het onderzoekersteam en een sessie voor de zorgvernieuwers.

VOORWOORD: "HET KAN WEL!"

VOORWOORD | Door Robert van Putten

HET KAN WÉL. MET DEZE SLOGAN WON D66 DE TWEDE KAMERVERKIEZINGEN IN NOVEMBER 2025. ZIJ KOZEN VOOR EEN OPTIMISTISCHE IN STEEK EN EEN POSITIEVE TOON. EEN IDEEAAL SCHETSEN IN PLAATS VAN MOPPEREN, DAT GEEFT NIEUW ELAN.

Ze keken het af van Barack Obama, die daar in 2008 de presidentsverkiezingen van de Verenigde Staten mee won: **Yes We Can**. Je hoeft het inhoudelijk niet met ze eens te zijn om toch te zien dat hun aanpak aanstekelijk werkt.

De slogan '**Het kan wél**' kwam onmiddellijk in mijn gedachten bij het lezen van dit mooie magazine. De inhoud van het magazine laat zien dat er tal van inspirerende zorginnovaties zijn waarin belangrijke waarden zoals samen, kwetsbaarheid, openheid en gezien worden daadwerkelijk centraal staan.

De gekozen taal om de zorgpraktijken onder woorden te brengen, versterkt vervolgens het gevoel van *Het kan wél*. Die taal is nadrukkelijk 'existentieel': het is de taal van het alledaagse leven, het brengt onder woorden wat we werkelijk de moeite waard vinden, en wat er echt op het spel staat.

In transitieland wordt vaak gesproken over 'koplopers' en 'uitdagings'. **Dat zijn personen en organisaties die het bestaande systeem veranderen en doorbreken door te pionieren.** Het bestaande dagen ze uit precies door nieuwe

wegen in te slaan. Dat lijken de zorginnovaties in dit magazine ook te doen. Overigens zonder veel *poeha*. Het zijn innovaties die gewoonweg een 'fatsoenlijke samenleving' nastreven, waarin ieder mens in zijn waardigheid gerespecteerd wordt. Dat is uiteindelijk toch de morele kern van de verzorgingsstaat.

Opvallend is dat de zorginnovaties intussen niét in termen van maakbaarheid gevat worden. Transitie en innovaties staan doorgaans bol van maakbaarheidsdenken, maar niet in dit magazine. Dit komt in de artikelen van de onderzoekers naar voren. Vooral de notie van 'ontvankelijkheid' springt eruit: open zijn naar wat zich aandient is hét tegenbeeld van maakbaarheid.

DE INHOUD VAN HET MAGAZINE LAAT ZIEN DAT ER TAL VAN INSPIRERENDE ZORGINNOVATIES ZIJN WAARIN BELANGRIJKE WAARDEN ZOALS SAMEN, KWETSBAARHEID, OPENHEID EN GEZIEN WORDEN DAADWERKELIJK CENTRAAL STAAN.

En terwijl maakbaarheidsdenken vooral leunt op wetenschappelijke expertise, is dit magazine **een ode aan de praktische wijsheid: het affectieve, de intuïtie, de inbreng van alle betrokkenen. Ik vind dat een hoopgevende ontwikkeling.**

Tegelijkertijd is duidelijk dat deze hoopvolle zorginnovaties zich afspelen in een ziekmakende samen-

OPEN ZIJN NAAR WAT ZICH AANDIENT IS HÉT TEGENBEELD VAN MAAKBAARHEID.

leving. In de woorden van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS): **we zijn 'hypernerveus' geworden als gevolg van voortdurende versnelling, prestatiedruk en individualisme. Het magazine gaat niet in op deze weerbarstige maatschappelijke context, maar is wél een passend antwoord daarop.** De RVS sluit namelijk af met de aanbeveling dat op collectief niveau 'sociaal-culturele verandering' nodig is, een verandering van 'manieren van doen' en

doet daarbij een beroep op maatschappelijke instellingen en organisaties. Het magazine Samen mens

zijn laat zien dat die verandering al begonnen is.

INLEIDING & LEESWIJZER | *Door Marjolijn en Martine*

WIE EENMAAL **BUITENSPEL STAAT, KOMT** **MOEILIJK TERUG.**

HOE KUNNEN JONGEREN EN JONGVOLWASSENEN IN DE LANGDURIGE ZORG MEEDOEN IN DE SAMENLEVING? EN IS DIE SAMENLEVING WEL ZO'N FIJNE PLEK ALS JE EEN LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING HEBT OF PSYCHOSOCIALE PROBLEMEN? WAT VERSTAAN WE ONDER MEEDOEN? EN WAT WORDT ER VAN JE GEVRAAGD ALS JE VOLGENS JE KALENDERLEEFTIJD VOLWASSEN BENT?

Voor jongeren met een licht verstandelijke beperking of jongvolwassenen met psychosociale problemen is meedoen en erbij horen lang niet vanzelfsprekend. Onze samenleving is complex geworden: denk aan digitalisering, prestatiedruk, ingewikkelde zorgstructuren en een steeds grotere nadruk op eigen verantwoordelijkheid.

Voor wie steun nodig heeft, is dat extra zwaar. Wie eenmaal buitenspel staat, komt moeilijk terug. Tegelijkertijd zijn netwerken en hulp minder vanzelfsprekend door bezuinigen en een terugtrekkende overheid. Deze problematiek raakt niet alleen jongeren zelf, maar ook hun omgeving, en speelt vaak over meerdere generaties heen.

Het opgroeien en volwassen worden van jongeren en jongvolwassenen met een langdurige zorgvraag staat centraal bij de SPRONG-groep Betekenisvol Samenwerken. Een van de doelen van Betekenisvol samenwerken is om vernieuwende zorginitiatieven te onderzoeken die niet alleen bijdragen aan (sociale) participatie, maar ook recht doen aan wie jongeren zijn en wat zij nodig hebben.

We willen met elkaar leren van deze organisaties die jon-

geren echt zien als mens en hen helpen hun plek in de samenleving te vinden én te versterken. Lectoraten vanuit de wereld van de gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg en jeugdzorg bundelen hun krachten en werken samen met elkaars partners om zorginitiatieven die onderscheidend lijken te zijn samen te onderzoeken. Hoewel het om verschillende werelden gaat en de zorgvragen van de jongeren en jongvolwassenen daarmee heel divers is lijkt de

fase van volwassenheid voor vergelijkbare uitdagingen te zorgen waar in het huidige zorglandschap onvoldoende rekening mee wordt gehouden.

Het onderzoek is een kennismaking met langdurige zorg in de levensfase van volwassenen worden waarbij we met een open blik verkenden wat er speelt, wat er werkt en wat we daarvan kunnen leren. We onderzochten zeven verschillende zorginnovaties waar in dit magazine kennis mee wordt gemaakt.

LEESWIJZER

Van iedere vernieuwende zorgpraktijk die onderzocht is maakten we een factsheet met daarop de kern van de innovatie (in tekst en beeld gevangen), dat wat werkt in de innovatie, welke aanbevelingen er nog zijn voor doortraining en een indruk van de ervaringsdeskundig onderzoeker.

De factsheets zijn gebundeld

in dit magazine. Van ieder onderzoek is ook een impressieverslag gemaakt met daarin een gezamenlijke reflectie op hoe het onderzoek is verlopen en wat het heeft opgeleverd. Deze verslagen zijn steeds te vinden na de factsheet van de betreffende innovatie.

Om een inkijkje te geven in hoe het onderzoek is opgezet en welke keuzes we daarin hebben gemaakt is ook een bijdrage geschreven over onze werkwijze. Om op het spoor te komen wat nu echt verschil lijkt te maken in het leven van jonge mensen zijn de onderzochte praktijken onderling vergeleken en is een overkoepelende analyse gemaakt over wat werkt in zorgvernieuwende praktijken. Deze analyse is ook in dit magazine te vinden. Na afronding van alle onderzoeken zijn twee oogstsessies gehouden om te reflecteren op wat we gezamenlijk geleerd hebben over Betekenisvol Samenwerken en wat er in beweging is gezet. In een bijdrage over 'de oogst' doen we hier verslag van.

**VOOR DE LANGDURIGE ZORG
BETEKENT DIT: DAT NIEMAND
EEN NUMMER IS, DAT WE
SAMEN KWETSBAAR KUNNEN
ZIJN EN DAT JE GEZIEN
WORDT OM WIE JE BENT.**

In het hart van dit magazine 'We Zijn Samen Mens' proberen we tot de kern te komen. Primair gaat het in Betekenisvol samenwerken om samen mens zijn. Voor de langdurige zorg betekent dit: dat niemand een nummer is, dat we samen kwetsbaar kunnen zijn en dat je gezien wordt om wie je bent. In het onderzoek kreeg dit vorm door: op zoek te gaan naar alle stemmen, om ontvankelijk zijn voor wat zich aandient en om te willen leren in co-creatie. Kortom: wat van waarde is in samenwerken is: affectief, meerstemmig, relationeel en open te zijn.

**PRIMAIR GAAT HET IN
BETEKENISVOL SAMENWERKEN
OM SAMEN MENS ZIJN.**

DE KRACHT VAN KLEDING

Een op maat gemaakt programma waarin bewustwording over de rol van kleding centraal staat.

Iedereen doet het elke dag: aankleden. Kleding zit letterlijk en figuurlijk dicht op je huid. Toch hebben we het in de zorg niet vaak over kleding én de rol ervan.

Dat is waar Mayke, initiatiefnemer van De Kracht van Kleding, en zus van Sander die een verstandelijke beperking heeft, verandering in brengt. Haar visie: ze wil dat iedereen zichzelf kan zijn.

Ontstaan Kracht van kleding

Tijdens het kopen van kleding ontstonden door kleine aanpassingen mooie verschillen. Zo kocht ze een jurk voor een dame in een rolstoel. De dame wilde in deze jurk dansen. Begeleiders gebruiken dit nu als motivatie om met haar te oefenen met lopen. Mayke wilde mensen inspireren anders naar de rol van kleding te kijken. Zo ontstond De Kracht van kleding.

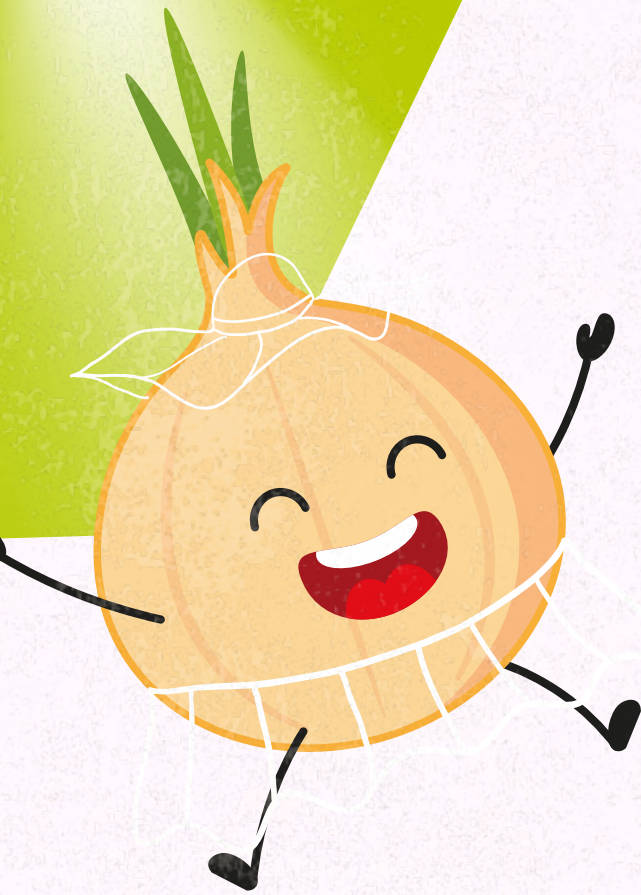
Meer dan alleen kleding

De Kracht van kleding helpt mensen bewust te worden welke kleding zij graag dragen en waarom. Door te weten wat kleding voor

jou betekent en waar je je lekker in voelt en dit te mogen vertellen, krijgen deelnemers meer zelfvertrouwen. De Kracht van kleding schept ruimte om te ontdekken wat deelnemers belangrijk vinden rondom kleding thema's (zoals winkelen, gewoontes, kledinggeld), door het maken van een moodboard en door de dialoog aan te gaan aan de hand van kletskaarten.

Het sleutelmoment!

Tijdens dit proces ervaren ze dat ze kunnen zijn wie ze willen zijn. Als afsluiting volgt als sleutelmoment een podium, zoals een modeshow. De Kracht van kleding gaat over veel meer dan alleen kleding. Een begeleider zegt: "Het gesprek dat je voert is net als een ui die je pelt. Je komt steeds een laagje dichterbij. Door het gesprek over iets wat ons allemaal verbindt, praat je op een gegeven moment ook over belangrijke dingen die daar ver vanaf staan, maar die misschien wel moeilijk waren om te vertellen".

Bekendheid. Creëer meer bekendheid over 'de kracht van kleding', door mensen te laten ervaren wat de impact van het gesprek over kleding is.

Klein beginnen. Hoe kun je kleine beginpuntjes creëren voor zorgpersoneel om het gesprek over kleding te voeren ondanks tijdgebrek?

Communicatie en validatie. Onderbouw en beschrijf de aanpak en het effect van 'de kracht van kleding' kort en bondig.

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

INDRUK VAN ERVARINGS-DESKUNDIGE

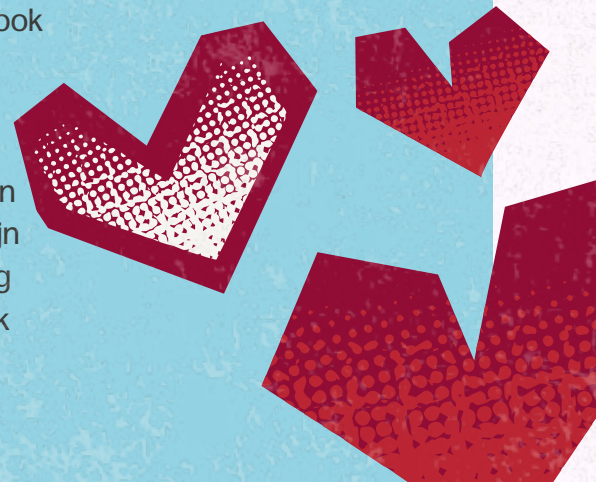
"Aan het begin sprak kleding mij niet aan, maar na alle verhalen begrijp ik het pas echt. Uit de verhalen en door het te ervaren bleek hoe de Kracht van kleding mensen positief heeft veranderd. Mooi om te zien dat de innovator er zoveel passie voor heeft. Het viel op dat de deelnemers door de Kracht van kleding veel zelfvertrouwen hebben gekregen. kan betekenen."

Het gesprek over kleding creëert bewustwording. "Het was bijzonder om een moodboard te maken, want je denkt meer na over alles. Drukke printjes vind ik niet fijn. Je denkt na over wat lekker zit, zoals een trui met capuchon, waar je lekker in weg kunt kruipen."

De modeshow is een bijzonder moment: er ontstaat verbinding, zelfvertrouwen, plezier. "Met de Kracht van kleding had ik, vooral bij de modeshow, echt het gevoel dat ik kon zijn wie ik wil zijn. En daarom straalde ik."

Deelnemers inspireren naasten om anders tegen de rol van kleding te kijken. "Doordat mijn dochter meedeed, ben ik zelf ook vrijer geworden in keuzes die ik maak. Ik ben me bewust geworden dat ik ook mag zijn wie ik ben en mag aantrekken wat ik wil."

DIT WERKT!

DUBBELINTERVIEW | MET MAYKE, LENNART EN LISANNE

KLEDING ZIT DICHT OP JE HUID; HET KOMT HEEL DICHT BIJ WIE JE BENT. DAT KAN KWETSBAAR MAKEN.

Wat was je verwachting van het onderzoek (en de factsheet)?

Mayke: "Ik was vooral heel nieuwsgierig hoe de onderzoekers het erwaarden. Ik zag al wel wat de impact op deelnemers was, maar dankzij het onderzoek werd het nóg meer bevestigd!

Ik was erg blij met de onderzoekers, want zij creëerden een veilige omgeving tijdens het interviewen van de deelnemers. Kleding zit dicht op je huid; het komt heel dicht bij wie je bent. Dat kan kwetsbaar maken.

Betreft het factsheet was ik benieuwd: hoe geven de onderzoekers woorden aan dat wat ze meemakten?"

Wat is het eerste woord wat je te binnen als je terugdenkt aan het onderzoek en de samenwerking met De Kracht van kleding?

Lennart: Ontroerend.

Lisanne: Openhartig en kwetsbaar. Sorry, twee woorden...

Waarom specifiek dit woord?

Le: Ik had tijd nodig om te begrijpen wat de impact is van het gesprek

over kleding. Eerst was ik wat sceptisch, eerlijk gezegd. Toen we het gesprek voerden met deelnemers - terwijl zij op de rode loper stonden en vertelden over wat De Kracht van kleding met hen had gedaan - kwamen hun verhalen enorm bij me binnen. Ik hoorde en ik voelde hoeveel deze innovatie voor hen had betekend.

Li: Ik vond het zo bijzonder dat de deelnemers ons mee wilden nemen in hun ervaring, hun persoonlijke verhaal en wat De Kracht van kleding voor hen betekend heeft. Daarin hebben ze zich heel open

te verwoorden. De kern zit bij De Kracht van kleding volgens mij in ervaring. Met woorden sla je die al snel plat. Net zoals je een overweldigende reiservaring ook maar moeilijk in woorden of beelden kunt uitdrukken. Je moet erbij geweest zijn om het te snappen.

Die zoektocht ervaarde ik tijdens het ontwerpen van de factsheet. Het was mooi om samen te zoeken naar goede woorden.

Li: Het is Inderdaad heel erg zoeken. De Kracht van kleding is bijna niet in woorden uit te drukken of in een

**(...)
OVER WAT DE KRACHT VAN KLEDING MET
HEN HAD GEDAAN - KWAMEN HUN VERHALEN
ENORM BIJ ME BINNEN. IK HOORDE EN IK
VOELDE HOEVEEL DEZE INNOVATIE VOOR HEN
HAD BETEKEND.**

en kwetsbaar opgesteld. Zoals Lennart ook al zei, dat heeft me echt ontroerd.

Hoe vond je het om de factsheet te ontwerpen en te presenteren?

Le: Een zoektocht. Het is verdraaid lastig om met weinig tekst de kern

factsheet samen te vatten. Maar het proces van zoeken, bracht ons weer dichterbij naar de kern van De Kracht van kleding.

Wat was je eerste indruk na het zien van de factsheet?

Mayke: "Ik ben er echt ontzettend

HET IS NIET AAN ÉÉN HAAKJE OP TE HANGEN. HOE JE KLEINE BEGINPUNTJES CREEËRT VOOR ZORGPROFESSIONALS - ONDANKS TIJDGEBREK - BLIJFT TOCH EEN UITDAGING.

blij mee! Het geeft weer hoe ik De Kracht van kleding zie en het is heel mooi dat onderzoekers dat óók zien. Daarnaast zijn er ook mooie, nieuwe uitkomsten uit het onderzoek gekomen. Bijvoorbeeld dat deelnemers weer andere mensen inspireren.

Ik vind het fijn dat de factsheet onderbouwd wordt door het interview. Hier staat onder andere in dat De Kracht van kleding moeilijk te vangen is in woorden. Dat je dit eigenlijk moet meemaken. En dat het ook klopt dat mensen soms wat sceptisch zijn! Want: 'het gaat maar over kleding'.

Ik vind het erg mooi om te lezen dat De Kracht van kleding impact maakt: ook op de onderzoekers!"

Wat wil je doen met welke resultaten?

Mayke: "We zijn bezig om beter te verwoorden wat de impact van De Kracht van kleding is. In het begin van de innovatie dachten we dat er vooral impact was bij de mensen die extra zorg nodig hebben, maar er is veel meer impact.

Mooi, maar dat maakt het soms ook lastig. Het is niet aan één haakje op te hangen. Hoe je kleine beginpuntjes creëert voor zorgprofessionals - ondanks tijdgebrek - blijft toch een uitdaging. We hebben veel ideeën, maar het blijft lastig in te schatten wat werkt. Dus als iemand nog tips heeft...

Wat wil je een volgende keer anders doen of juist opnieuw doen?

Li: Opnieuw doen: het samen zoeken naar de juiste woorden voor de factsheet heeft tijd gekost, maar was ook waardevol om dichterbij de kern te komen. Goed om hier ook bij andere innovaties de tijd voor te nemen.

Wat heeft de community aan de factsheet, wat kunnen ze ervan leren?

Li: Ik denk dat het anderen in de eerste plaats kennis laat maken met De Kracht van kleding, maar dat het ook kan inspireren en kan aansporen om dingen anders te doen, nieuwe dingen uit te proberen en te blijven zoeken naar waardevolle innovaties.

Wat is volgens jou inspirerend of de gouden tip voor andere zorgvernieuwers?

Li: Als je je innovatie met anderen deelt, deel dan niet alleen het doel of de opzet van je innovatie, maar deel ook vooral de verhalen en ervaringen van deelnemers.

Wat hoop je dat anderen kunnen leren na het lezen van de factsheet?

Mayke: "Dat ze zien dat kleding véél meer is dan een stukje stof en dat het gesprek hierover aan de hand van De Kracht van kleding kan leiden tot veel impact. Dat het echt mag inspireren."

Wat wil je nog graag meegeven?

"Ik ben zelf erg nieuwsgierig wat De Kracht van kleding voor jongeren met een zorgvraag kan betekenen. Daar wil ik nog onderzoek naar doen!"

KRACHTGEZINNEN

Krachtgezinnen® is een concept waarbij een gezin waarvan tenminste één ouder (SKJ-geregistreerd) jeugdzorgprofessional is, wordt gekoppeld aan een gezin dat hulp nodig heeft.

Opvoeden en opgroeien brengt uitdagingen met zich mee. Door allerlei omstandigheden hebben ouders daar soms ondersteuning bij nodig.

Informele steun

Het reguliere hulpaanbod speelt zich af tussen informele steun en uithuisplaatsing. Veelal zijn de uitdagingen van gezinnen te groot voor informele steungezinnen, maar wil men verblijfszorg - terecht - voorkomen. Krachtgezinnen proberen in dat spanningsveld een oplossing te bieden. Dat doen zij door intensieve ondersteuning te bieden in een informele setting, op basis van vriendschappelijkheid en professionaliteit. Een krachtgezin is 24/7 beschikbaar en ondersteunt wanneer het nodig is.

Zelf een zorgaanbieder

Een krachtgezin werkt niet voor een zorgaanbieder, maar is zelf de aanbieder van zorg. Aan elk krachtgezin is een gedragswetenschapper gekoppeld.

“Met die anderen [hulpverleners] kon ik geen band opbouwen. Ik zag hen als gemeentewerkers die hier alleen kwamen omdat het moest. Ik voelde me heel ongemakkelijk als ik met hen een gesprek ergens over moest voeren. Omdat zij [ouder krachtgezin] hier langer is, voelt het alsof ik haar al jaren ken.”

“Ik denk dat ik wel contact wil houden met haar, want ik houd enorm van haar familie.”

INDRUK VAN ERVARINGSDESKUNDIGE

“Ik denk dat dit initiatief op zichzelf een vernieuwende en potentieel helpende innovatie in de zorg kan zijn. Het laat zien hoe ervaringskennis en professionele kennis elkaar kunnen aanvullen, en hoe steun van gelijkgestemden veel kan betekenen.”

Balans. Houd voortdurend aandacht voor de balans tussen professionaliteit en informaliteit/ beschikbaarheid; daar ligt de kracht van krachtgezinnen, maar dit evenwicht is ook precair.

Reflecteer op kwaliteit en professionalisering. Wat is de ondergrens wat betreft reflectie en werken aan professionaliteit (bijvoorbeeld d.m.v. intervisie) om zo de kwaliteit van het aanbod te kunnen waarborgen? Wie houdt daar inhoudelijk zicht op?

Inzetten op afbakening en positionering van Krachtgezinnen. Wat kan men verwachten van een krachtgezin en in welke situaties is het een passende oplossing? Zet daarnaast in op naamsbekendheid en werving van Krachtgezinnen.

Gelijkwaardige, menselijke relatie. Ouder: “Ze staat niet boven mij. Ze heeft een warm hart. Mijn kinderen vertrouwen haar (...) en ze geeft mij vertrouwen.”

Verwijzer: De warmte en de normaliteit die de krachtgezinnen met zich meebrengen, werken herstellend.

Informeel en deskundig. Ouder: “In je achterhoofd weet je dat het hulpverleners zijn, maar door de tijd heen ga hen wel als vrienden zien.”

Verwijzer: “Ze zijn altijd aanwezig voor de laagdrempelige opvoedvragen, maar kunnen daarbij hoog specialistisch insteken.”

Beschikbaarheid en bereikbaarheid. “Krachtgezin: “We kunnen ook zaterdagavond laat gebeld worden: er is iets, kunnen jullie komen? Soms helpt een belletje en soms ga je langs.”

Verwijzer: “Het fijne vind ik dat zij soms de onplanbare zorg realiseren.”

DIT WERKT!

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

WERKWIJZE | Door Marjolijn en Martine

KOMEN TOT EEN PLEK IN DE SAMENLEVING DIE RECHT DOET AAN AAN WIE JE BENT, WAT JE WILT EN WAT JE KUNT.

Om vernieuwende zorgpraktijken zichtbaar te maken, zijn we met een team aan de slag gegaan op een manier waarbij iedereen gelijkwaardig meedeed. In het onderzoek werkten onderzoekers, ervaringsdeskundigen en communicatieprofessionals samen om zicht te krijgen op wat kernen zijn in volwassen worden met een langdurige zorgvraag.

Die kernen zoeken we niet zozeer in wat er allemaal speelt bij 'de doelgroep', maar in wat er 'werkt' in het bieden van steun om te kunnen komen tot een plek in de samenleving die recht doet aan wie je bent, wat je wilt en wat je kunt.

Het onderzoek draaide om één centrale vraag: Hoe helpt deze innovatie jongeren en jongvolwassenen in langdurige zorg om op een betekenisvolle manier mee te doen in de samenleving, en welke kansen zijn er voor verdere ontwikkeling?

Drie fases

We werkten in drie fases:

1. VOORONDERZOEK
OKT. 2023 - JAN. 2024

In deze opstartfase gingen we in gesprek met de

verschillende innovaties die we wilden bezoeken en lazen we ons in. We leerden elkaars perspectieven en achtergronden kennen en stelden samen een kijkkader op: waar letten we op tijdens de bezoeken?

Spoken word en participatief drama

We wilden tenminste op het spoor komen wat er in het leven van deelnemers aan een innovatie verandert en waardoor dit komt en ook wat er (nog) knelt in de praktijk. Tijdens gezamenlijke ontwerp- en scholingsdagen

werkten we aan creatieve, participatieve werkvormen die goed passen bij de doelgroep en die helpen om affectief te werken en om tot diepgang te komen. Denk aan het delen van persoonlijke verhalen via spoken word of participatief drama.

We besteedden extra aandacht aan thema's als sociale veiligheid, participatie, eigenaarschap, en het betrekken van jongeren en hun netwerk op een manier die aansluit bij hun leefwereld en talenten.

2. SAMEN OP PAD
FEB. 2024 - DEC. 2024

In kleine divers samengestelde groepjes bezochten we de zorgvernieuwende praktijken. Samen met de betrokken partners en steeds ook met een

jongere of jongvolwassene, bedachten we activiteiten die goed pasten bij de context van de innovatie én bij de jongeren en hun naasten.

Letterlijk je plek innemen

Zo deden we een pizzasessie, werkten we met storytelling rond daadwerkelijk gebeurde momenten, gingen jongeren op de rode loper om hun kleding te laten zien en te vertellen wat die kleding over hen zegt en werd een middag boksen een uitwisseling van wat het boksen gebracht heeft door letterlijk plek in te nemen.

We gingen uit van ontmoeting, gelijkwaardige samenwerking en nabijheid bij de echte ervaring. Met een ontvankelijkheid voor wat zich aandient (*kippenvell!*). We werkten waardengedreven: we begonnen met de vraag welke waarden voor

jongeren en jongvolwassenen, maar ook voor naasten, professionals en innovatoren belangrijk zijn, en koppelde die later aan wat zij (al dan niet) waardevol vonden in de zorgvernieuwing.

Alle stemmen horen

Kritische beleving was welkom. Hun leven stond centraal. In de gesprekken werd vanuit verschillende perspectieven (jongeren, naasten, professionals en innovatoren) verkend hoe de interventies daaraan bijdragen. Zo konden we alle stemmen horen. Vaak werd dat nog duidelijker door contrastervaringen op te zoeken met eerdere of andere zorg.

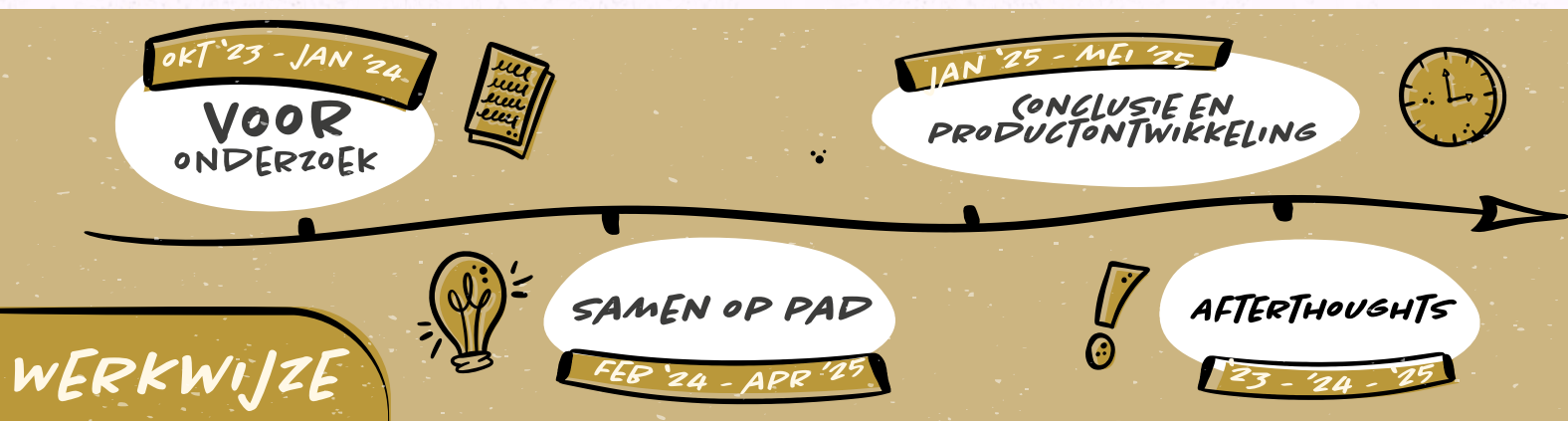
We probeerden in een veilige sfeer samen van elkaar te leren, ook als meningen verschilden of ingewikkeld waren.

3. CONCLUSIE EN PRODUCTONTWIKKELING JAN. 2025 - MEI 2025

Na afloop van de bezoeken gaven we op een open manier terug wat we gezien en ervaren hadden. Dit deden we samen met de betrokkenen, als een soort spiegel én check of we het goed begrepen hadden. Ook vragen en soms onderbuikgevoelens werden besproken als dat relevant was.

Afterthoughts

Soms gingen we nog een keer terug omdat we nog te weinige perspectieven hadden gehoord of omdat bij het terugluisteren nog vragen opkwamen. We vonden het belangrijk ook de *afterthoughts* in dialoog te brengen omdat je in een relationele praktijk altijd leert

in samenspel met anderen, omdat niemand alles in z'n eentje kan overzien, zeker niet binnen complexe systemische verbanden.

Factsheets

Op basis hiervan maakten we per innovatie een factsheet. Deze werd afgestemd met de deelnemers aan de activiteit. Dit leidde vaak nog tot bijstelling en aanscherping en een verdiepend gesprek over wat nu echt als de kern van de innovatie ervaren wordt. Waar na we samen kozen voor een passend communicatie-

product om de innovatie zichtbaar te maken. Zo werden er voor De Schakels TikTok filmpjes gemaakt om vooroordelen over de aanpak bespreekbaar te maken en werd bij Voor Elkaar Boksen een online platform geïntroduceerd waarop deelnemers elkaar ook buiten de activiteit kunnen ontmoeten. In lijn met de daar gegeven aanbevelingen. **Hier werd ook zichtbaar hoe samenwerken met communicatieprofessionals van waarde is omdat een nieuwe taal wordt aangeboord: de verteltaal.**

DE RELATIONELE ROUTE

ZORG

INNOVATIE

Met de Relationale Route tot gedeeld ouderschap zorgt het Leger des Heils ervoor dat ouders en gezinshuisouders als team samenwerken bij de zorg en opvoeding van jongeren die niet thuis kunnen wonen.

Plaatsing in een gezinshuis is een beslissing die voor ouders en kinderen vaak moeilijk te accepteren is: een ander gaat immers zorg dragen voor jouw kind.

In de Relationale Route wordt de positie van de ouders versterkt en verbeterd. Zij worden onderdeel van het zorgteam en delen het ouderschap met de professionele gezinshuisouders.

De versterkte relatie tussen gezinshuisouders en ouders helpt de kinderen om de plaatsing te accepteren, om te gaan met de verschillende loyaliteiten en ruimte te vinden in hun eigen weg naar herstel.

Samen vormgeven

De Relationale Route draagt zo bij aan het voorkomen van vroegtijdig afbreken van plaatsingen en het versterkt de participatiemogelijkheden van de jongeren. Iedere bijeenkomst wordt samen met de deelnemers vormgegeven.

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

Bied de gezinshuisouders (meer) gespecialiseerde ondersteuning om de relatie met biologische ouders vorm te geven. De gezinshuisouders

hebben erkenning nodig voor hun positie en de goede intenties: zij handelen in het belang van het kind.

Betrek de jongere beter in de aanpak van de Relationele Route. Zorg dat zij inspraak hebben in het contact tussen (gezinshuis)ouders en de afspraken die er gemaakt worden. De jongere heeft recht op meepraten, meedenken en meebeslissen over diens eigen leven.

Reflecteer op de hoeveelheid betrokkenen die beslissingen nemen over het leven van de jongere. Zoek naar helderheid in de vraag wie welke zaken beslist in het belang van de jongere.

INDRUK VAN ERVARINGS-DESKUNDIGE

“Ik had in de periode toen mijn herstel begon hier

wel gebruik van gemaakt. Ik had me dan toch onderdeel van iets gevoeld. Even minder alleen en met mezelf. Het sterke vind ik dat het vrijwillig is en vanuit een eerlijke eigen ervaring met kwetsbaarheid. Dat geeft hoop, inspiratie en wellicht houvast dat het beter kan worden.”

Elkaars rol erkennen.

Gezinshuisouder: *“Uiteindelijk zijn wij gewoon die gezinshuisouders en is zijn vader zijn hele leven zijn vader, en zijn moeder ook. Ik wil graag dat hij met zijn vader en zijn moeder allebei een goede band heeft en ontwikkelt.”*

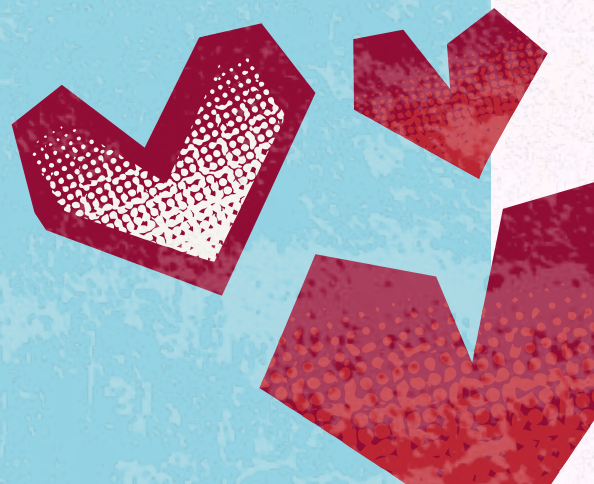
Vertrouwen.

Biologische ouder: *“Ik heb het gevoel dat we alles kunnen bespreken.”*

Ouders maken deel uit van het leven, de ontwikkeling en opvoeding van het kind.

Professional: *“Het voelt niet als een ouder die op bezoek komt of zo, maar iemand die hier gewoon bij hoort in het gezinshuis.”*

DIT WERKT!

VOOR ELKAAR BOKSEN

Je hebt van die dagen dat je te weinig energie, moed of motivatie hebt om aan de dag te beginnen. En er zijn van die weekenden dat je de deur niet uitkomt. Dat kan heerlijk zijn. Maar soms wordt je wereld klein. En voel je dat je opgesloten raakt met je eigen gedachten. Je zou in beweging willen komen, maar elk stap lijkt teveel. En waar kun je heen, ook als je een slechte dag hebt?

In Rotterdam is een kleine community die helpt om in beweging te komen, met de naam 'Voor Elkaar Boksen'.

Deze community is een onderdeel van De Zorgvrijstaat, een plek waar mensen naar elkaar omkijken en waar iedereen welkom is. Voor Elkaar Boksen is een plek waar boksen, ervaringsdeskundigheid en werken aan herstel bij elkaar komen. Iedere bijeenkomst wordt samen met de deelnemers vorm gegeven.

Geen dossiers

Je kunt ervaren dat je meer bent dan je gedachten en dat je niet de enige bent die soms worstelt om de dag door te komen. Zonder dat het zwaar en beladen is. Er is alle ruimte om persoonlijke dingen te delen, tegelijkertijd is er ruimte om ook dingen voor jezelf te houden. Wat je vertelt komt niet in een dossier. Meedoen is vrijwillig. Aanwezigheid ook.

Als je niet komt, is er geen verwijt. Je krijgt dan wel een vriendelijk appje of je er de volgende keer weer bij bent.

Je bent oké

Deze benadering is heel inclusief en onvoorwaardelijk: wie je bent of waar je mee loopt of bent in het leven, je bent welkom. Je bent oké. Dat terwijl reguliere hulpverlening soms kan impliceren dat je niet oké bent: je krijgt een diagnose, moet aan doelen werken, wordt besproken tijdens een teamvergadering etc.

In het aanwezig zijn bij Voor Elkaar Boksen voel je: 'wij weten allemaal wel dat het leven zwaar kan zijn, ook al gaat het er niet persé over'. Dat maakt het veilig, misschien wel juist dankzij de diversiteit in deelnemers en verhalen.

Deze voorgenoemde inclusieve, uitnodigende, onvoorwaardelijke houding bij VEB kan heel helend kan zijn in de grimmige wereld.

INDRUK VAN ERVARINGS-DESKUNDIGE

“Ik had in de periode toen mijn herstel begon hier

wel gebruik van gemaakt. Ik had me dan toch onderdeel van iets gevoeld. Even minder alleen en met mezelf. Het sterke vind ik dat het vrijwillig is en vanuit een eerlijke eigen ervaring met kwetsbaarheid. Dat geeft hoop, inspiratie en wellicht houvast dat het beter kan worden.”

Faciliteer verbinding buiten de maandag. Onderzoek hoe je de community kunt stimuleren buiten de bijeenkomst.

Boor talent in de groep aan. Onderzoek hoe je eigenaarschap kan verbreden door samen bijeenkomsten te ontwerpen of door trainers te trainen.

Behoud de spanning tussen vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Blijf onderlinge zorgzaamheid stimuleren.

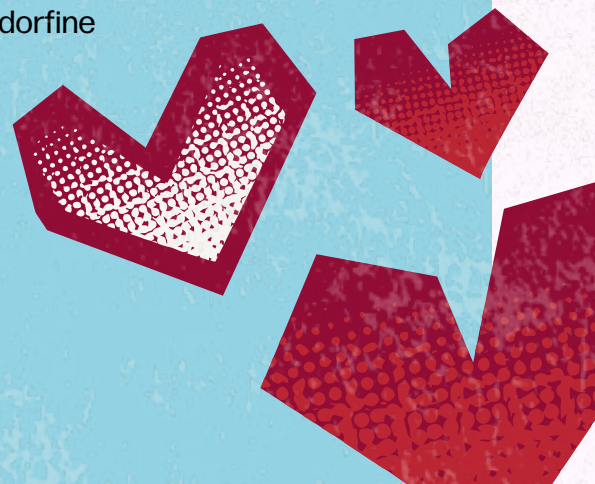
Verbinding met anderen. “Hier heb ik beter geleerd met mensen omgaan. Daarvoor was ik gewoon thuis. Ik had het een beetje opgegeven. (...) Ik hield me heel veel bezig met wat anderen van me denken. Nu gaat het beter.”

Afstemmen op jezelf. “Ik denk niet alleen, ik voel ook. Van de toppen van mijn vingers tot mijn tenen. Voel ik wanneer ik een grens over dreig te gaan? Of een ander bij mij dreigt een grens over te gaan? En kan ik dat aangeven?”

In beweging komen. “Het werkt door als je de deur uitloopt: dingen oppakken, ook hierna meer dingen ondernemen. Dus het doorwerken van in beweging komen, van fysiek naar mentaal; endorfine krijgen.”

DIT WERKT!

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

VAN BOKSHANDSCHOENEN TOT ONDERZOEKSDATA:

"IK HOOP ANDEREN TE INSPIREREN OM GEBRUIK TE MAKEN VAN INFORMELE ZORG"

STEL JE VOOR: EEN ONDERZOEKSTEAM DAT NIET ACHTER EEN BUREAU BLIJFT ZITTEN, MAAR MIDDEN IN EEN BOKSLES PLAATSNEEMT. DAT GEBEURDE TIJDENS HET ACTIEONDERZOEK MET VOOR ELKAAR BOKSEN (ZORGVRIJSTAAT) IN ROTTERDAM. SAMEN MET COLIN GIROTH, DE INITIATIEFNEMER VAN VOOR ELKAAR BOKSEN, KIJKEN WE TERUG.

"WE HEBBEN IN DE BOKSLES OP EEN (INTER)ACTIEVE MANIER KWALITATIEVE DATA KUNNEN VERZAMELEN. DAT VOND IK AL EEN INNOVATIE OP ZICHZELF!"

Wat was je verwachting van het onderzoek (en de factsheet)?

"Mijn verwachting van het onderzoek was dat ik een eerlijk en onafhankelijk beeld zou krijgen van wat wij iedere maandag voor én met elkaar teweegbrengen. Ook was ik benieuwd naar het antwoord op de vraag: 'Waarom zijn de deelnemers graag hier bij Voor Elkaar Boksen? Wat roept hen steeds weer naar deze plek en deze groep?'"

Wat was je eerste indruk?

"Tijdens de tussentijdse bevindingen dacht ik: 'Wauw, wat prachtig!' Dit is een eerste, grondige indruk die ik zelf nog niet eerder heb mogen ontvangen. Als initiatiefnemer heb je een kwetsbare positie, want je wordt onder de loep genomen. Ik was een beetje ontroerd dat zowel de deelnemers als de onderzoekers het een superfijne plek vinden. Ik ben dankbaar dat ik dit mag faciliteren en dat het werkt en wekelijks écht iets betekent voor de deelnemers."

Wat wil je doen met welke resultaten? Of doe je al?

"Ik overweeg om gevorderde deelnemers de mogelijkheid te bieden een (deel van de) les over te nemen. Momenteel leren we al verschillende dingen van elkaar, zoals:

touwtjespringen;
kickboksen;
yoga;
en aikido.

Zo krijgt de deelnemer het gevoel dat zijn ervaring - in welke vorm dan ook - altijd waarde kan toevoegen."

Wat hoop je dat anderen kunnen leren na het lezen van de factsheet?

"Ik hoop anderen te inspireren dat het mogelijk is om naast de formele zorg - gebruik te maken van informele zorg. Beide vormen van zorg kunnen naast elkaar bestaan, waarbij de deelnemer centraal blijft staan."

Wat wil je graag nog meegeven?

"Het actieonderzoek dat ik met de SPRONG-groep heb ontwikkeld, was letterlijk 'in actie'! Ik speel tijdens elke les bij Voor Elkaar Boksen in op de actualiteit en zet die om naar een activiteit. We hebben in de boksles op een (inter)actieve manier kwalitatieve data kunnen verzamelen. Dat vond ik al een innovatie op zichzelf! Bovendien vond ik het geweldig dat de SPRONG-groep, begeleiders van Antes en de deelnemers allemaal hebben meegegaan. Hierdoor hebben we gezamenlijk en op gelijkwaardig niveau deze factsheet kunnen realiseren. Dat lijkt sprekend op netwerkzorg van onderaf."

Reflectie Colin

Ik ben enorm trots! (maakt een sprong in de lucht). Natuurlijk al omdat onze Koningin 2x Voor Elkaar Boksen heeft bezocht. Maar vooral op alle deelnemers die zijn ingestroomd, afgehaakt, teruggekomen, uitgestroomd, maar toch zijn blijven doorzetten. Met diezelfde portie geduld, lef en nieuwsgierigheid, die naast of zonder behandelaar in beweging komen en blijven.

En dat laatste is wat dit onderzoek waardevol en actiegericht heeft gemaakt. Martine Noordegraaf, Lennart de Jong, Noah Bakema, Sanne Dierick en Merel Ducaat bewogen mét de brongroep mee. Zo dat ze niet alleen maar observeerden of kwamen ophalen, maar ook konden ervaren, relateren en relativeren. Wederom avec lef, geduld en nieuwsgierigheid.

GROOTSE DANK AAN ALLE DEELNEMERS EN HET HARDE WERK AAN DIT ONDERZOEK! WE DID THIS!

WIJ ZIJN

RELATIONEEL

MEERSTEMMIG

**SAMEN
MENS**

OP ZOEK NAAR
ALLE STEMEN;
OOK IN ONSZELF

GEEN
NUMMER

GEZIEN

AANWEZIG

IJN

LEGENDA

ARTIKEL | Door Lennart en Lisanne

VERNIEUWENDE ZORGPRAKTIJKEN

OVER DE MANIER WAAROP ZEVEN ZORGINNOVATIES BIJDAGEN AAN DE ONTWIKKELING VAN JONGVOLWASSENEN

Er wordt veel geschreven over wat er allemaal niet goed gaat in de zorg. In ons onderzoek hebben we een aantal veelbelovende zorgpraktijken in kaart gebracht. We vroegen jongvolwassenen, ouders en anderen naasten wat zij waarderen in de innovaties, wat hen geholpen heeft en volgens hen succesfactoren zijn.

En natuurlijk vroegen we ook aan de zorgprofessionals wat volgens hen werkt en beter kan. Dat leverde mooie gesprekken op. In gesprek koppelden we werkzame elementen terug en deden we aanbevelingen voor verdere ontwikkeling. Per innovatie hebben we de samenvatting daarvan in een factsheet 'gevangen', die je in deze magazine vindt.

In dit artikel proberen we om een dwarsdoorsnede te maken van de innovaties. Als we deze innovaties met elkaar vergelijken, welke overstijgende kernelementen zien we dan uit de gesprekken met deelnemers naar voren komen? Hieronder formuleren we, net als op de factsheets, drie kernelementen.

Gezien worden

Jongvolwassenen vertellen in de gesprekken dat zij tijdens deelname aan de zorginnovatie zich echt gezien en begrepen voelen. Zij worden als mens gezien, en niet gereduceerd tot iemand met een diagnose of uitdaging. Jongeren hebben daardoor het idee dat ze zichzelf mogen zijn en dat ze gewaardeerd worden. Dat werd onder andere heel invoelbaar in een gesprek met deelnemers van De Kracht van Kleding. Een deelnemer vertelt:

“Met de Kracht van Kleding had ik, vooral bij de modeshow, echt het gevoel dat ik kon zijn wie ik wilde

ALS WE DEZE INNOVATIES MET ELKAAR VERGELIJKEN, WELKE OVERSTIJGENDE KERNELEMENTEN ZIEN WE DAN UIT GESPREKKEN MET DEELNEMERS NAAR VOREN KOMEN?

zijn. En daarom straalde ik". Terwijl ze dit vertelt, straalt ze weer.

Dat gezien worden komt ook heel duidelijk naar voren in de gesprekken die we voeren met cliënten van ASVZ die (voor het eerst) begeleid werden door een ervaringsdeskundige:

"Hij kon zeggen, het is ook moeilijk, het is ook zwaar, het is ook erg. Wat hielp was dat we erover konden praten, dat ik het kon delen met iemand die het begreep."

Gezien worden is voor jongvolwassenen niet vanzelfsprekend. Een jongere die bij De Schakels woont, deelt een contrastervaring:

"Bij mijn eerdere plek had ik vooral een dak boven je hoofd. Je kreeg wel dagbesteding en je moest een uur per dag schoonmaken. Dat was het, zeg maar. Je werd niet geholpen met groeien. Dat is wat ik heel erg miste op die plek. (...) Wat hier geholpen heeft, is (...) dat mensen naast je gaan zitten en zeggen: joh, dit zijn mogelijkheden en dit is hoe we je kunnen helpen."

De ander zien, vraagt van de hulpverlener om verder te kijken dan gedrag. Een jongere die bij De Rading woont vertelt:

"Stel je voor ik verbreek een regel of wat dan ook, het eerste wat ze dan doen is proberen te begrijpen waar het vandaan komt. Dat vind ik altijd heel fijn van de begeleiding hier."

Niet alleen jongvolwassenen doen binnen de innovaties de ervaring op dat zij echt gezien worden als mens. Een

UIT DE GESPREKKEN MET DEELNEMERS BLIJKT DAT DE INNOVATIES NIET AANBODGERICHT WERKEN; ZE STEMMEN HET PLAN JUIST ZORGVULDIG AF MET DEELNEMERS, BEWONERS OF CLIËNTEN.

verwijzer beschrijft datzelfde over de zorginnovatie Krachtgezinnen, waar ouders ondersteund worden bij complexe opvoedvragen rondom jongvolwassenen. De verwijzer zegt:

"Het is wat laagdrempeliger. Klanten hebben het gevoel dat ze gezien en gehoord worden. Het is niet op afspraak in een kantoor. De warmte en de normaliteit die deze krachtgezinnen met zich meebrengen, werken herstellend."

Aansluiten en doen wat nodig is

De verschillende innovaties die we hebben bezocht, hebben ieder een ander doel of andere insteek. We hoorden dat hierachter een uitgesproken visie schuil gaat. Uit de gesprekken met deelnemers blijkt dat de innovaties niet aanbodgericht werken; ze stemmen het plan juist zorgvuldig af met deelnemers, bewoners of cliënten.

De regie ligt bij hen. Een gedeeld kenmerk van de innovaties is dat zij zorg bieden die niet in een malletje past; ze doen wat nodig is.

Een van de ouders van Krachtgezinnen geeft een prachtig voorbeeld.

"De dochters hadden weer van: Oh daar komt weer een hulpverlener! De zoveelste... Dus zij waren een beetje argwanend. En wat was de grootste hulpvraag? Hij had een mooie deur gemaakt (...) en hij had even handjes nodig om die op te hangen zodat het veel minder tochtte. En later zeiden die dochters van: Nou daar hebben we tenminste wat aan, want nu tocht het

niet meer! Het was gewoon heel concrete hulp.”

De ouder vervolgt later:

“Ik ben gewend dat ik me als professional niet te veel met het praktische bezig moet houden, terwijl dat juist soms heel fijn is.”

Door samen praktisch aan de slag te gaan door bijvoorbeeld de keuken opnieuw in te richten en te sorteren ontstond er wat rust en regelmaat, waardoor er ook weer ruimte kwam voor andere zaken die de vraagouder bezig hield.

Een jongere, deelnemer in de gesprekken over Krachtgezinnen, vertelt:

“In de eerste klas was ik niet vaak op school vanwege het pestgedrag. In de tweede klas snapte ik in het begin niks in de lessen, vooral bij wiskunde. Ik voelde me daardoor heel dom. Ik wist niet hoe ik moest leren, want ik heb heel veel gemist in de eerste klas. Toen zei ze: 'Weet je wat? Ik ga je wel helpen met bijles.' Dat hielp enorm. Mijn cijfers zijn echt omhoog gegaan.”

En een jongere die bij De Rading woont, vertelt:

“Toen ik binnen kwam, blowde ik heel veel. Ik denk dat ik wel tien blowtjes op een dag kon roken. (...) Uiteindelijk heb ik daar ook met mentoren over gepraat en er is uitgekomen dat we daar niet aan gingen werken, maar dat het meer gemonitord ging worden. Kijken van: hé, hoe vaak doe je het nou? En met welke reden doe je het? En daar hebben ze voor mij een soort blow-lijst, zoals ze het

ook noemden, voor opgesteld. (...) En dan, op zo'n manier kan je dat wel inzicht (op) brengen. En het voelde voor mij zo, ergens dat dat gedaan was vóór mij. Om mij daar uiteindelijk ook mee te kunnen helpen.”

Voor Elkaar Boksen, een onderdeel van De Zorgvrijstaat, is ook een mooi voorbeeld van doen wat nodig is. Het programma wordt iedere bijeenkomst samen met de deelnemers vorm gegeven. Er is alle ruimte om persoonlijke dingen te delen, maar het hoeft niet. Deelnemers hebben ook ruimte om te kiezen of ze de les helemaal

HOE HELPT DEZE INNOVATIE JONGEREN EN JONGVOLWASSENEN IN LANGDURIGE ZORG OM OP EEN BETEKENISVOLLE MANIER MEE TE DOEN IN DE SAMENLEVING, EN WELKE KANSEN ZIJN ER VOOR VERDERE ONTWIKKELING?

mee doen of soms een keer aan de kant zitten. Het uitgangspunt is: als je er bent, is het goed.

Ervaringen delen

Bij een aantal innovaties wordt er nadrukkelijk ruimte gegeven aan ervaringsdeskundigheid, als volwaardige bron van kennis. Dat wordt door deelnemers genoemd als een werkzame factor. Daardoor ontstaat in het contact wederkerigheid en medemenselijkheid. Bij ASVZ zegt een jongere daarover:

“Begeleiders zeiden tegen mij: ‘Het komt wel goed’. Ik dacht: ‘Jij weet niet waar je het over hebt’. Maar toen een ervaringsdeskundige het zei,

dacht ik: ‘Dat komt van een plek van kennis en ervaring, dus geloof ik je.’”

En een ervaringsdeskundige bij ASVZ vertelt:

“Doordat ik gewoon mijn perspectief kon delen hoe het voor mij was en voelde, en dat zij zich daarin kon herkennen (...) was het zeker voor haar ouders heel fijn dat zij hun dochter begonnen te snappen.”

Het zijn binnen de innovaties echter niet alleen specifiek opgeleide ervaringsdeskundigen die delen over hun eigen ervaringen. Ook hulpverleners doen dat. Veel mensen die werken in de zorg hebben immers zelf ook ervaring(en) met uitdagingen, crisis, ontwrichting, beperking en herstel. In sommige innovaties wordt daar ruimte aan gegeven. Een jongere die bij De Rading woont vertelt dat begeleiders ook vertellen over hun eigen ervaringen uit hun jeugd. “Daar heb ik veel waarde aan kunnen hechten”.

Ouders die betrokken zijn bij Krachtgezinnen vertellen:

“Soms (...) heb je gewoon heel veel als vader tot vader contact in plaats van hulpverlener - cliënt.”
“Dan is het ook wel eens prettig om te horen van hoe iemand anders dat dan doet met een vergelijkbare dochter, iemand van dezelfde leeftijd.”

Een gezinshuisouder van Leger des Heils onderstreept dat menselijke contact:

“Ouders denken dat hulpverleners

de perfecte ouders zijn - die doen alles goed. Wij [gezinshuisouders] proberen juist te laten zien: bij ons gaat het ook niet perfect."

Een begeleider van de Kracht van Kleding laat zien wat het effect is van meer persoonlijk contact:

"Ik denk dat wij binnen tien minuten op zo'n persoonlijk vlak aan het praten waren. (...) ik weet nog dat we samen in de auto stapten daarna en ik had kippenvel, gewoon om hoe snel en over dit onderwerp (dat heel persoonlijk is) je met elkaar echt tot verbinding komt. En dat is gebeven. Dat gaat niet meer weg".

Bij Voor Elkaar Boksen delen deelnemers ervaringen met elkaar, letterlijk door te boksen, maar ook door iets te delen over wat je bezighoudt. Het maakt niet uit of je sociaal professional bent of niet, in de groep is iedereen een gelijkwaardig deelnemer.

De uitdaging van innovaties: het vuur brandend houden

Het valt ons op dat de innovaties die we hebben bezocht heel sterk waardegedreven werken. Omdat innovaties vaak deels vanuit persoonlijke ervaringen en drive zijn gestart, wordt de innovatie soms ook maar door één paar schouders gedragen. Dat maakt innovaties ook kwetsbaar. Want hoe kun je die verantwoordelijkheid

delen en de waardegedrevenheid vasthouden? In de groei van innovaties schuilt het risico dat die drive verloren gaat, doordat het een uitdaging blijkt om mensen te vinden en te behouden die vanuit diezelfde gedrevenheid werken.

Tot slot

In dit artikel worden drie overstijgende kernelementen genoemd van wat lijkt te werken in de vernieuwende zorgpraktijken: gezien worden, aansluiten en doen wat nodig is, en ervaringen delen. Het benoemen van deze drie kernelementen is een poging om in woorden te vangen wat de innovaties, die voor ons de deuren open hebben gezet, voor goeds doen.

Het goede dat zij doen is niet helemaal in woorden te vatten: het is het geheim van een menselijke ontmoeting die zich voltrekt op het snijvlak van persoonlijke nabijheid en professionaliteit. De sociale professionals die wij spraken hebben het lef om zich open te stellen, zich te laten raken en te handelen vanuit die geraaktheid. Dat handelen laat

**GEZIEN WORDEN,
AANSLUITEN EN DOEN
WAT NODIG IS, EN
ERVARINGEN DELEN.**

zich niet volledig analytisch 'vangen'. Het blijft immers en gelukkig mensenwerk.

Het onderscheidende van deze innovaties begint met ruimte en bereidheid creëren voor deze ontmoetingen. Zo dragen ze bij aan herstel en/of ontwikkeling van jongvolwassenen.

NEXT STEP - DE RADING

NextStep is een begeleidingsvorm van De Rading die jongeren van 16,5 tot 21 jaar ondersteunt in het maken van eigen keuzes in het proces van zelfstandig worden. Deze begeleidingsvorm wordt zowel ambulantly als binnen een jongerenwoning aangeboden.

Binnen NextStep wordt niet gewerkt met belonen en straffen, wat voor veel jongeren best wel wennen is.

Act Your Way

ACT Your Way, de methodische benadering binnen Next Step, helpt jongeren om duidelijk te krijgen wat ècht belangrijk voor hen is en hoe zij hun leven willen vormgeven.

Ze leren wat hun waarden zijn en of de keuzes die zij maken daarbij passen.

Op deze manier helpt NextStep jongeren om eigen regie te nemen en verantwoordelijkheid te pakken voor hun eigen leven en hun gedrag; waardoor jongeren beter hun eigen weg kunnen vinden in de samenleving.

INDRUK VAN ERVARINGS-DESKUNDIGE

Voor het eerst was ik in een jeugdzorginstelling waarvan ik dacht: als dit er in mijn jeugd was geweest, dan was dit een plek geweest waar ik wél had willen wonen.

Tijdens het onderzoek bij NextStep viel mij iets op wat diepe indruk op mij heeft gemaakt: het onderlinge vertrouwen tussen jongeren en hun begeleiders. Dat vertrouwen was niet alleen hoorbaar in de gesprekken, maar vooral voelbaar in de sfeer. De begeleiders waren betrokken, oprecht, en dichtbij – niet als autoriteit, maar als mens naast de jongere.

Faciliteer verbinding buiten de maandag. Ruimte inbouwen voor terugkerende teamevaluatie en -reflectie. Voer een gesprek over de waarden, werkwijzen, werkzame elementen en ontwikkelpunten. Betrek de jongeren bij dit reflectieproces.

Toegankelijk en overdraagbaar. Maak het innovatieproces toegankelijk en overdraagbaar naar (nieuwe) medewerkers binnen en buiten de organisatie; om daar samen van te kunnen leren.

Persoonlijk netwerk betrekken. Betrek ouders en naasten bij het leven in The Next Step, juist ook bij informele momenten als een BBQ of klusmiddag.

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

Eigen regie: jongere heeft de sleutel in handen.

Jongere: "Als ik niet de keuze kan maken, waarom zou ik het dan doen? (...) Het is niet hun leven, het is die van mij, dus."

"Dat is ook wel het goede. Als je valt, leer je het snelst."

Gedrag niet corrigeren of bestraffen, maar zoeken naar oorzaak.

Jongere: "Stel voor ik verbreek een regel of wat dan ook, het eerste wat ze dan doen is proberen te begrijpen waar het vandaan komt."

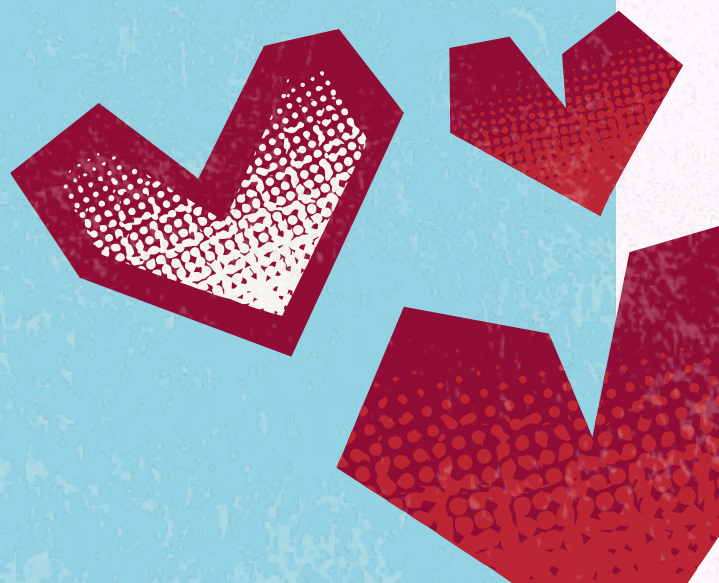
Dat vind ik altijd heel fijn aan de begeleiding hier."

Gelijkwaardigheid.

Begeleider: "En toen zei een jongere dus tegen mij dat ik de eerste hulpverlener was waarbij ze echt het idee had dat ik naast haar stond. (...)"

Ik geloof dat zij niet door had hoe blij ik was dat zij dat zei."

DIT WERKT!

DUBBELINTERVIEW | MET DEREK & SZABINKA

"HET GESPREK MET
PROFESSIONALS EN
JONGEREN SAMEN
WERKT IN DEZE
SETTING HEEL
GOED OMDAT ER
AL SPRAKE IS VAN
EEN VORM VAN
GELIJKWAARDIG
SAMENWERKEN."

WAAROM NIET STRAFFEN OF
BELONEN WERKT.

Wat was je verwachting van het onderzoek (en de factsheet)?

Derek: "Mijn verwachting was dat we informatie konden krijgen die wij intern en extern kunnen gebruiken. Door meer zicht te krijgen op wat wij goed doen vanuit de jongeren weten we waar onze groeimogelijkheden liggen en waar wij op voort kunnen bouwen."

Wat is het eerste woord wat je te binnen als je terugdenkt aan het onderzoek en de samenwerking met De Rading?

Szabinka: "Welkom."

Waarom specifiek dit woord?

Szabinka: "Op twee manieren. Wij waren als onderzoekers welkom bij de Rading. Jongeren en professio-

nals stonden open om met ons in gesprek te gaan en een kijkje in de keuken te bieden. Maar het woord welkom past ook bij de manier waarop in de Rading ruimte wordt gebo-

"WIJ WAREN ALS ONDERZOEKERS WELKOM BIJ DE RADING. JONGEREN EN PROFESSIONALS STONDEN OPEN OM MET ONS IN GESPREK TE GAAN EN EEN KIJKJE IN DE KEUKEN TE BIEDEN."

den aan de jongeren die er komen wonen/begeleid worden: met een open en positieve houding.

De jongeren zijn welkom met hun eigen identiteit, wat zij van waarde vinden (bijvoorbeeld vrijheid), hun gedrag (bijvoorbeeld blowen), hun netwerk (bijvoorbeeld hun vriendin).

"DE JONGEREN ZIJN WELKOM MET HUN EIGEN IDENTITEIT, WAT ZIJ VAN WAARDE VINDEN (BIJVOORBEELD VRIJHEID), HUN GEDRAG (BIJVOORBEELD BLOWEN), HUN NETWERK (BIJVOORBEELD HUN VRIENDIN)."

mensen te inspireren (en hopelijk aan te zetten tot actie!) met jullie aanpak?

Derek: "Door de verantwoording bij de jongere te leggen en echt de kracht van motiverende gespreksvoering te gebruiken, te laten zien dat je op een gelijkwaardige manier de hulpverlening in kan steken."

Wat wil je een volgende keer anders doen of juist opnieuw doen?

Szabinka: "Wat ik opnieuw zou doen: gesprek rond etenstijd met inbreng van pizza's. Het werkt goed om eerste een gesprek te hebben met alle professionals en jongeren samen over: 'Wat is voor jou van waarde?', en daarna in drie groepjes uiteen (onderzoeker, jongere, professional) over wat goed

gaat en wat momenten zijn dat het schuurt en vervolgens met z'n allen weer een terugkoppeling op de vraag: 'In hoeverre komt in de samenwerking de waarde terug die jij van belang vindt?' Het gesprek met professionals en jongeren samen werkt in deze setting heel goed om dat er al sprake is van een vorm van gelijkwaardig samenwerken. Bij een andere setting zou ik dat niet zo snel doen. Daarnaast het gesprek voeren vanuit persoonlijke waarden werkt heel goed. Dit is een invalshoek die niet vaak wordt gebruikt maar geeft betekenis aan het gesprek over hoe de samenwerking/begeleiding wordt ervaren."

Wat is volgens jou inspirerend

Wat was je eerste indruk na het zien van de factsheet?

Derek: "Heel erg tevreden! Een duidelijk, kloppend, concreet en mooie weergave van hoe ik het onderzoek heb ervaren."

Wat wil je doen met welke resultaten?

Derek: "Intern implementeren tot kwaliteitsverbetering en duidelijker naar ketenpartners kunnen profileren waar wij sterk en goed in zijn."

Op welke manier hopen jullie

en een kom-ook-in-actie-tip als je kijkt naar de aanpak van De Rading?

Szabinka: "Veroordeel, corrigeer, of bestraf gedrag dat niet past bij de regels niet, maar onderzoek samen met de jongere of dit gedrag past bij het pad dat de jongere wil bewandelen om dat wat de jongere van belang vindt of van waarde vindt te bereiken."

Wat wil je nog graag meegeven?

Derek: "Het onderzoek bij ons was erg leerzaam maar ook leerzaam om te zien wat anderen doen die meedoen aan het onderzoek. Ik ben benieuwd naar de volgende ronde."

ASVZ & ERVARINGSDESKUNDIGEN

ASVZ werkt sinds kort in een-op-een begeleiding en behandeling met ervaringsdeskundigen. Maud heeft al veel meegemaakt in haar leven. Ze is slachtoffer van seksueel misbruik. Ze is gediagnostiseerd met PTSS, borderline, ADHD en autisme. Maud is depressief en wil niet meer leven.

Na tien jaar therapie en alle mogelijke behandelingen, gaat het nog steeds niet goed met haar. Op dat moment ontmoet ze voor het eerst een ervaringsdeskundige.

Al na twee gesprekken

Hulpverleners zeiden - goedbedoeld- tegen haar: "Het komt wel goed met jou!", maar Maud voelt zich niet gezien en niet begrepen. Bij de ervaringsdeskundige is dat anders. Al na twee gesprekken met hem begint ze hoop te krijgen. "En dat had ik nooit gehad. Eindelijk zag ik een lichtpuntje voor mezelf".

Elkaar aanvullen

Werken vanuit ervaringsdeskundigheid is niet nieuw bij ASVZ. Door met ervaringsdeskundigheid te werken in een-op-een begeleiding en behandeling, voegt ASVZ iets toe aan de kwaliteit van hun hulpaanbod. Een ervaringsdeskundige kan dingen in gang zetten,

die een hulpverlener soms niet lukt, blijkt uit gesprekken met cliënten, ervaringsdeskundigen en begeleiders bij ASVZ. De begeleider en de ervaringsdeskundige vervangen elkaar niet. Ze vullen elkaar wel aan. Ieder hebben ze hun eigen taak en deskundigheid.

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

Bekendheid. De ervaringen rondom het één op één inzetten van ervaringsdeskundigheid binnen begeleidingscontext zijn positief en verdienen meer bekendheid. Zoek naar nog meer mogelijkheden om ervaringsdeskundigheid bekend te maken binnen de organisatie.

Ondersteuning. Uit gesprekken met ervaringsdeskundigen blijkt dat de gesprekken bij henzelf soms ook veel losmaken. Ze zijn tevreden over de ondersteuning. Gezien de

impact van de persoonlijke ervaringen die gedeeld worden, heeft ondersteuning blijvend aandacht nodig.

Samenwerking. Er wordt verschillend gedacht over taakverdeling en onderlinge communicatie. Reflecteer op de samenwerking tussen cliënt, ervaringsdeskundige en professional. Wie heeft welke verantwoordelijkheid, hoe wordt daarover afgestemd, hoe wordt er gecommuniceerd, etc.

INDRUK VAN ERVARINGSDESKUNDIGE

“Ik ben erg onder de indruk van het verhaal van

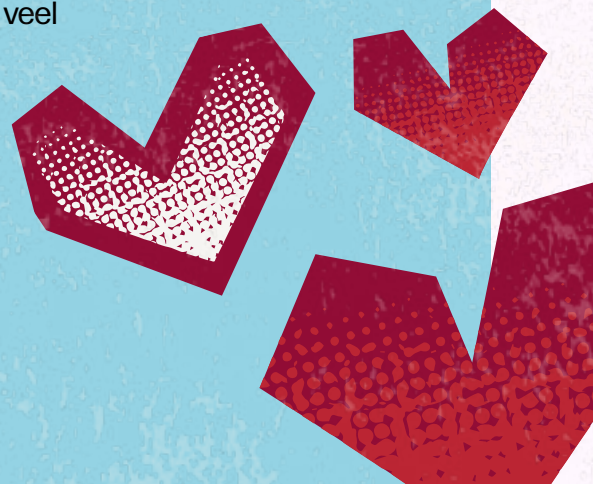
Maud, dat zij zich pas echt gehoord voelde toen ze met een ervaringsdeskundige ging praten.”

[VOOR CLIENT] Je echt gehoord en begrepen voelen, door erkenning, herkenning. “Hij kon zeggen: het is ook moeilijk, het is ook zwaar, het is ook erg. Ik kon het delen met iemand die het begreep.” Presentie, menselijkheid en laagdrempeligheid spelen hierin een rol.

[VOOR CLIENT] Een ervaringsdeskundige geeft hoop. “Begeleiders zeiden tegen mij: “Het komt wel goed”. Ik dacht: “Jij weet niet waar je het over hebt”. Maar toen een ervaringsdeskundige het zei, dacht ik: “Dat komt van een plek van kennis en ervaring, dus geloof ik je.”

[VOOR ERVARINGSDESKUNDIGE] Zingeving en voldoening. “Ik dacht dat ik door mijn rugzak niks meer kon bereiken in het leven. Door ervaringsdeskundigheid krijg ik zoveel blijdschap doordat ik mijn talent kan inzetten. Ik krijg veel complimenten en kan iets betekenen. Dat is heel belangrijk voor mij.”

DIT WERKT!

DUBBELINTERVIEW | MET BERTINA & LISANNE

OVER HET NUT EN DE WAARDE VAN SAMENWERKEN MET ERVARINGSDESKUNDIGEN.

"HET IS ZEER WAARDEVOL OM SOMS MI
BUITEN JE EIGEN ORGANISATIE MEE TE
KIJKEN EN TE ONDERZOEKEN. VANU
EIGEN ORGANISATIE BEN JE VAAK TO
GEKLEURD."

Wat was je verwachting van het onderzoek (en de factsheet)?

Bertina: "In eerste instantie geen verwachtingen. Toen we gingen doorbespreken hoe het onderzoek aangepakt werd, vond ik dat een hele mooie manier en had ik spannende en hoge verwachtingen. De focus lag bij mij eigenlijk helemaal niet bij de factsheet dus daar van te voren weinig over nagedacht eigenlijk."

Wat is het eerste woord wat je te binnen als je terugdenkt aan het onderzoek en de samenwerking met ASVZ?

Lisanne: "Betekenisvol."

Waarom specifiek dit woord?

Lisanne: "Ik vond het mooi om te zien en horen hoe betekenisvol het inzetten van ervaringsdeskundigen was. Betekenisvol voor de cliënt, die echt een andere band met een ervaringsdeskundige heeft dan met een hulpverlener, maar daarnaast ook betekenisvol voor de ervaringsdeskundige zelf, die zich nuttig en waardevol voelt en echt iets toevoegt. En daarnaast ook voor de hulpverlener, die vervolgens ook weer wat leert van de ervaringsdeskundige."

Wat was je eerste indruk na het zien van de factsheet?

Bertina: "Enthousiast. Ik vind het een mooie en compacte weergave van de opbrengst."

Hoe vond je het om de factsheet vervolgens te ontwerpen en te presenteren?

Lisanne: "Het was een uitdaging om de lange lijst met 'wat werkt' samen te vatten op een factsheet, maar volgens mij is het gelukt om een goed beeld van de innovatie te geven, in samenwerking met de innovatie."

Wat wil je doen met welke resultaten?

Bertina: "De aanbevelingen hebben we opgepakt. Zo gaat er een filmpje gemaakt worden welke we gaan verspreiden binnen de organisatie. We hebben tijdens een bijeenkomst met ED ook de uitkomsten gedeeld en gebrainstormd over hoe we de aanbevelingen kunnen oppakken maar ook hoe kunnen we versterken wat al goed gaat."

Op welke manier hopen jullie mensen te inspireren (en hopelijk aan te zetten tot actie!) met jullie aanpak?

Bertina: "Wij hopen dat het filmpje gemaakt door en met ED een mooie inspiratiebron gaat worden."

Wat wil je een volgende keer anders doen of juist opnieuw doen?

Lisanne: "Ik vond het mooi om mensen te spreken in groepjes: een cliënt, een begeleider en een ervaringsdeskundige. Dat gaf ook een mooi beeld van de dynamiek en samenwerking die er was. Dat zou ik de volgende keer opnieuw doen."

Wat is volgens jou inspirerend en een kom-ook-in-actie-tip als je kijkt naar de aanpak van ASVZ? Lisanne:

"Maak meer gebruik van ervaringen!"

Wat wil je nog graag meegeven?

Bertina: "Dat het zeer waardevol is om soms mensen buiten je eigen organisatie mee te laten kijken en te onderzoeken. Vanuit je eigen organisatie ben je vaak toch al gekleurd."

**ENSEN
LATEN
IT JE
CH AL**

DE SCHAKELS

hoe geven we jongeren, zonder criteria voor beschermd wonen, huisvesting met intensieve begeleiding? In organisaties voor begeleid wonen wordt door jongeren soms weinig betrokkenheid van begeleiders ervaren: ze krijgen een dak boven hun hoofd en eten. En daar houdt het bij op.

Er zijn wel huisregels en consequenties, maar jongeren kunnen alles doen wat ze willen. Met consequenties wordt wel gedreigd, maar ze worden niet uitgevoerd. Gesprekken over de toekomst (waar wil je naar toe, hoe wil je je ontwikkelen) worden niet altijd gevoerd.

Hier is het anders!

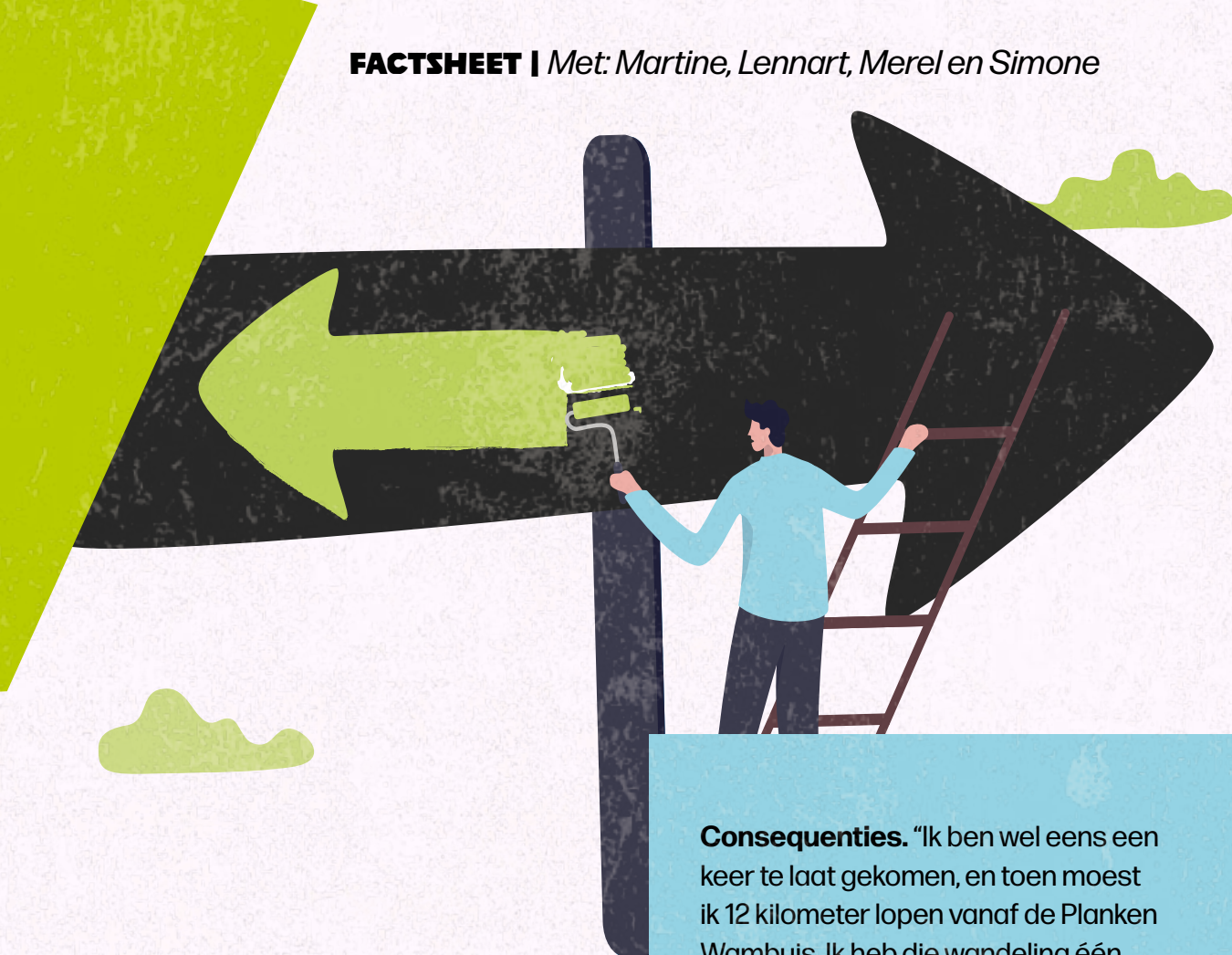
Bij De Schakels is dat anders. Daar vinden jongeren een plek waar ze kunnen ontplooiën. De begeleiding is present en betrokken. Dat is het startpunt: oprechte verbinding en interesse. De centrale vraag is: waar wil jij naartoe met je leven? Wat wil je leren?

Jongeren krijgen verantwoordelijkheid en vrijheid binnen bepaalde kaders. Tegelijk zijn er duidelijke afspraken en verplichtingen. Daar

INDRUK VAN ERVARINGSDESKUNDIGE

“Ik vond het ontmoeten van de jongeren van De Schakels ontzettend hoopvol. Er komt dus een moment, een turning point, waarin jongeren de verantwoordelijkheid voor zichzelf gaan nemen. Ze willen dan verantwoordelijk worden gehouden voor het regelen van hun zaken en de orde in hun leven. Ze hebben wel altijd back-up nodig van een ervaren begeleider. Daar stellen ze terecht hoge eisen aan.”

wordt vanaf het begin duidelijk over gecommuniceerd. Als de regels worden overtreden of afspraken niet worden nagekomen, zijn er consequenties. Jongeren zijn daar positief over, omdat het hen helpt om verantwoordelijkheid te nemen.

Organiseer inspraak. Betrek jongeren structureel bij de kwaliteit en ontwikkeling van De Schakels, bijvoorbeeld door middel van een jongerenraad en huishoudelijke overleggen.

Verspreid de vonk. Hoe zorg je voor gedragen visie en gemeenschappelijke aanpak in een groeiende organisatie? Ontwikkel de cultuur van De Schakels zodat 'dat wat werkt' wordt doorgegeven en gevoed.

Zet ervaringskennis actief in. Benut en professionaliseer de rol van (eigen) ervaringen, zowel van professionals als van (oud)bewoners.

Consequenties. "Ik ben wel eens een keer te laat gekomen, en toen moest ik 12 kilometer lopen vanaf de Planken Wambuis. Ik heb die wandeling één keer hoeven doen en sindsdien kom ik altijd op tijd."

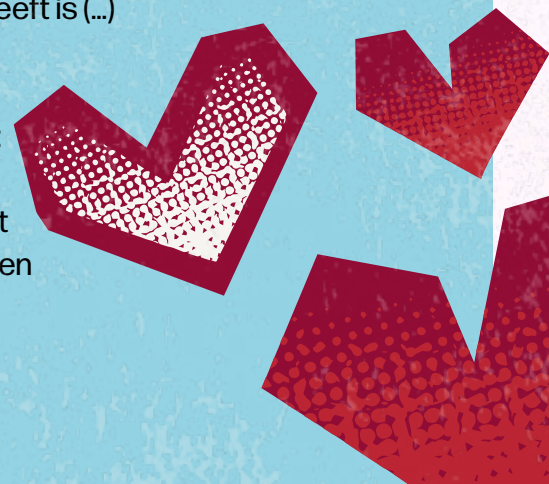
Motivatie en ontwikkeling als uitgangspunt. "Mijn begeleiding zat er best wel strak op, maar ik wilde ook zelf het verschil maken. Ik had ook wel zoiets van: ik ben nu 18 en ik wil toch wel echt iets van mijn leven gaan maken."

Gelijkwaardigheid en presentie. "Natuurlijk zijn er dingen die je zelf moet doen, maar ze zijn er wel om te helpen."

"Wat geholpen heeft is (...) dat mensen naast je gaan zitten en zeggen: joh, dit zijn je mogelijkheden en dit is hoe we je kunnen helpen."

DIT WERKT!

AANBEVELINGEN VAN ONDERZOEKERS

DUBBELINTERVIEW | MET LENNART EN MARTINE

HOE DE KRACHT VAN DUIDELIJKHEID EN OPRECHTE BETROKKENHEID IN DE ZORG JONGEREN HELPEN GROEIEN.

Wat is het eerste woord wat je te binnen schiet als je terugdenkt aan de samenwerking met De Schakels en het onderzoek?

Lennart: "Inspirerend."

Martine: "Oprecht."

Waarom kies je specifiek voor dit woord?

L: "Eerlijk gezegd schrok ik een beetje van de verhalen die ik hoorde over de aanpak van De Schakels. Ik was sceptisch en vroeg me af of de aanpak niet wat 'zachter' kon. Vooral de gesprekken met jongeren hebben me aan het denken gezet, omdat zij vertelden wat duidelijkheid voor hen betekent: weten waar je aan toe bent. Bij regels horen consequenties. En consequenties helpen alleen maar als je ze voelt, volgens hen. Tegelijkertijd voelde

ik de oprechte en menselijke betrokkenheid naar de jongeren. Dit vormt de basishouding van De Schakels. De jongeren worden op waarde geschat en daarom worden er ook dingen van hen verwacht. Dat vind ik heel inspirerend!"

M: "Ik vond de openheid om van en met elkaar te leren bij De Schakels heel oprecht. Er was interesse in de beleving van elkaar en er groeide gedurende het onderzoeksproces een gezamenlijke dialoog over wat er bij De Schakels nu écht toe doet."

Hoe vond je het om vervolgens de factsheet te ontwerpen en te presenteren?

L: "Ik vond het leuk en heel uitdagend om de onderzoeksresultaten terug

te brengen tot een beknopte tekst. Waar draait het nu écht om? Dat is een puzzel en vraagt om zorgvuldigheid."

M: "Tof. En ook spannend. Je wilt een organisatie recht doen en ook trouw zijn aan je onderzoeksresultaten: niet meer of minder zeggen dan dat op basis van het onderzoek kan."

Wat wil je een volgende keer anders doen of juist weer opnieuw doen?

L: "Bij de terugkoppeling van de onderzoeksresultaten was nu maar één jongere aanwezig. Idealiter zou ik bij de terugkoppeling alle onderzoeksdeelnemers zien. Zo kunnen we checken of zij zich herkennen in de samenvatting. Wat voor herhaling vatbaar is, is het tussentijds terugkoppelen van de resultaten. De taal die je kiest, doet er echt toe. Het afstemmen daarover vind ik belangrijk."

"DE JONGEREN WORDEN OP WAARDE GESCHAT EN DAAROM WORDEN ER OOK DINGEN VAN HEN VERWACHT. DAT VIND IK HEEL INSPIREREND!"

ZOEK GELIJKGESTEMDEN EN DEEL DE SUCCESSEN ÉN STRUIKELBLOKKEN. DAT KAN HEEL ERG INSPIREREND EN MOTIVEREND WERKEN.

M: "Ik wil de volgende keer óók graag de naasten spreken: hoe kijkt een ouder of sibling naar De Schakels? Het was bijvoorbeeld heel tof dat twee van de jongeren elkaar al lang kenden, en konden vertellen over hoe De Schakels echt had bijgedragen aan een positieve groei in ieders ontwikkeling."

Wat heeft de community aan de factsheet, wat kunnen ze ervan leren?

L: "Ik hoop dat de factsheets helpen om te inspireren, zodat we elkaar weten te vinden. Onderzoeksrapporten belanden vaak in een (digitale) bureaulade. Ik hoop dat deze factsheets een aanleiding vormen voor zorgprofessionals om eens koffie met elkaar te drinken om door te praten over hun aanpak, waardoor ze elkaar verder helpen in het ontwikkelen van goede zorg! Er zijn zoveel mooie en inspirerende aanpakken, maar we weten dit nog veel te weinig van elkaar."

M: "Dat het leren en innoveren hand in hand gaan. Samen leren tussen het werkveld-, onderzoekspartners en een ervaringsdeskundig perspectief is heel verrijkend!"

Wat is volgens jou inspirerend of de gouden tip voor andere zorgvernieuwers?

L: "Ik heb gemerkt dat zorgvernieuwers keihard werken: ze hebben een enorme *drive*. Alleen worden ze vaak geremd door allerlei randzaken. In dit geval is mijn gouden tip: zoek gelijkgestemden en deel

de successen én struikelblokken. Dat kan heel erg inspirerend en motiverend werken."

M: "Gewoon gaan! Jaag je dromen en idealen na en haal op tijd de juiste mensen aan boord, zodat je bouwt aan een sterke innovatie die blijft ontwikkelen. Dat is lef hebben. En ook je eigen tegenspraak organiseren."

WERKWIJZE | Door Marjolijn en Martine

DE OOGST.

Om inzicht te krijgen in de vraag wat gaandeweg werd geleerd, organiseerden we nadat de innovatiebezoeken hadden plaatsgevonden twee reflectieve oogstsessies: een voor het team van onderzoekers en een voor de zorgvernieuwers.

In deze circa twee uur durende dialogische sessies reflecteerden de deelnemers met behulp van een creatieve foto opdracht op de vraag wat het onderzoek heeft gebracht. De foto-opdracht hielp om ervaringen en inzichten van deelnemers op een andere, meer intuïtieve, affectieve manier naar boven te halen, dit samen uit te wisselen en hierop te reflecteren.

We spraken met de innovatoren over de vraag wat hen had geraakt, wat er was veranderd of zichtbaar was geworden door hun deelname aan het onderzoek. Ook kwam aan bod wat nog niet goed lukte, en welke wensen of verlangens er leefden voor een volgende keer of een volgende stap in het ontwikkel- en samenwerkingsproces.

Collectieve reflectie in het onderzoeksteam

Binnen het onderzoeksteam (van onderzoekers, ervaringsdeskundigen en communicatieprofessionals) stonden we samen stil bij de vraag: Wat betekent betekenisvol samenwerken en leren voor ieder van ons?

Aan de hand van een foto-opdracht koos elk teamlid één of meerdere foto's die symbool stonden voor een betekenisvol moment tijdens (de voorbereiding van) de bezoeken aan vernieuwende zorginitiatieven. Aan de hand van drie vragen reflecteerden we op die ervaring:

1. **Waarom heb je juist deze foto gekozen?**
2. **Wat maakt dit moment voor jou belangrijk in**

3. **Wat heb je ervan geleerd?**

We deelden onze foto's en verhalen eerst in kleine groepen, om van elkaars perspectieven te leren. Vervolgens presenteerde elke groep een selectie aan het hele team. Uit deze reflectie kwamen een aantal belangrijke inzichten naar voren over wat betekenisvol samenwerken en leren in co-creatie vraagt:

Betekenisvol samenwerken vraagt afstemming en aanwezigheid.

Samenwerking verloopt niet volgens een vaste route, maar vraagt voortdurend om afstemming tussen doelen, rollen en perspectieven. Zelf aanwezig zijn in de praktijk, actief en affectief meedoen verdiept het begrip en versterkt verbondenheid en gedeeld eigenaarschap.

Navigeren tussen de belangen en perspectieven is een continu proces.

Samen onderzoeken betekent balanceren: tussen inhoudelijke doelen, praktische haalbaarheid, persoonlijke drijfveren en onderliggende waarden. Dat vraagt om bewuste keuzes, open gesprekken over spanningen en het erkennen van ieders positie en verantwoordelijkheid.

Veiligheid, vertrouwen en kwetsbaarheid vormen de basis.

Om echt te leren in co-creatie, is een open en veilige sfeer nodig waarin mensen zich durven uitspreken en laten zien. Dat vraagt moed, ruimte voor verschillen en het toelaten van ongemak.

Betekenisvol leren vraagt om meerdere manieren van 'weten': Leren gebeurt niet alleen via denken, maar ook via doen, voelen en in contact met anderen. Daarbij is het belangrijk om ontvankelijk te zijn voor wat zich aandient. Ervaringen, verhalen en perspectieven helpen om bestaande

**SAMEN ONDERZOEKEN
BETEKENT BALANCEREN:
TUSSEN INHOUDELIJKE
DOELEN, PRAKTISCHE
HAALBAARHEID,
PERSOONLIJKE DRIJFVEREN
EN ONDERLIGGENDE
WAARDEN.**

referentiekaders te bevragen en samen nieuwe inzichten te ontwikkelen.

Tijd nemen voor gezamenlijke focus, dialoog en creatieve werkvormen

bevordert co-creatie en brengt diverse expertises vanuit gelijkwaardigheid samen. Als dit lukt, ontstaat er een natuurlijke 'flow' waarin je samen meer bereikt dan ieder

afzonderlijk.

Welke inzichten leverde het onderzoek de innovatoren op?

Met de zorgvernieuwers is een sessie belegd vanuit de vraag wat het onderzoek van de SPRONG-groep de innovatie gebracht heeft. Aan de hand van een foto-opdracht koos iedere zorgvernieuwer één of meerdere foto's die symbool stonden voor een betekenisvol moment tijdens het onderzoek.

Aan de hand van drie vragen ging iedereen op pad om foto's te maken:

1. Welke inzichten heeft het onderzoek je opgeleverd?

2. Hoe heb je de samenwerking met het onderzoeksteam ervaren?

3. Welke beweging heeft het onderzoek je gebracht? Wat was behulpzaam? Wat niet? Dit leverde de volgende belevingen op:

Ervaringsgerichte reflectie en inzicht: Door op een speelse, interactieve manier met elkaar (elementen

van) de innovatie te ervaren werd de impact voelbaar en concreet. Een van de innovators verwoordde dat als volgt: "Onderzoek via de route van ervaringsgerichte activiteiten geeft een spiegel voor deze ervaring. Door een moment mee te maken waarin zichtbaar en voelbaar is wat de kracht van de specifieke innovatie is, kan dit verwoord worden".

Gelijkwaardigheid en betrokkenheid:

Iedereen voelde zich gezien en gehoord; de aanpak stimuleerde gelijkwaardig samenwerken en het waarderen van ieders ervaringskennis.

Ruimte voor vertragen, reflectie en dialoog:

Er ontstond een reflectieve ruimte waarin gezamenlijk stilgestaan kon worden bij wat goed gaat, wat beter kan en welke richting wenselijk is. "Samen stilstaan levert veel op".

Bewustwording en profilering: Innovatoren werden zich bewuster van hun praktijk, kunnen hierdoor hun vernieuwing beter verwoorden en profileren.

Bevestiging en vertrouwen:

Het onderzoek gaf bevestiging van wat al goed gaat en versterkte het vertrouwen in de ingezette koers.

Richting en doorontwikkeling:

Maakte zichtbaar waar groei zit en welke vervolgstappen nodig zijn in het ontwikkelproces.

Energie en voldoening:

Het laat opnieuw voelen dat, ondanks de intensiteit van het innovatieproces, hernieuwde energie en motivatie kan ontstaan. Vooral wanneer de

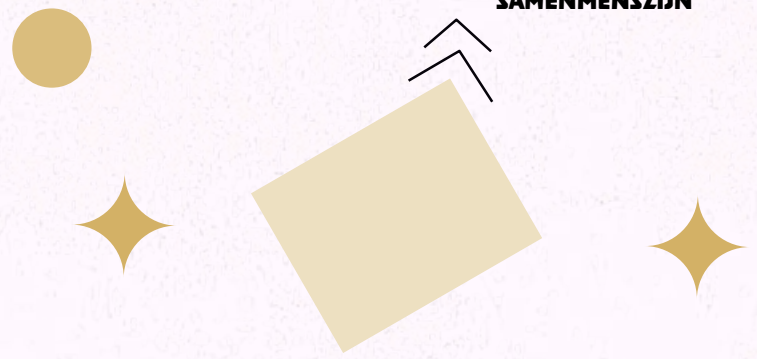

effecten van de inspanningen goed zichtbaar werden. 'Vernieuwen is spannend, uitdagend en kost veel energie. Maar door dit onderzoek ontstaat er ook meer vertrouwen in dat waar je energie in steekt. En ook de voldoening die het geeft als het water gaat stromen'.

Leren vanuit betekenisgeving en geraaktheid

We kozen in dit onderzoek naar zorginnovaties voor een aanpak waarin verschillende perspectieven samenkomen, omdat ieder vanuit zijn eigen geleefde ervaring, kennis en rol de wereld anders waarneemt. Door deze perspectieven gelijkwaardig in alle fasen van het proces in de samenwerking te verweven (van voorbereiding en bezoek tot evaluatie en productontwikkeling) ontstond er een rijk, gelaagd beeld. Dit deden we niet vanuit een afstandelijke, instrumentele benadering, maar als een co-creatief, meerstemmig en relationeel proces. Samen gingen we al onderzoekend op pad, gericht op betekenisgeving en een gezamenlijke missie om te bouwen aan een samenleving waarin alle mensen tot hun recht kunnen komen en een waardig bestaan kunnen opbouwen.

We verzamelden in dit proces daardoor niet alleen informatie over de innovatie, maar ook over betekenisvol samenwerken zelf. Door langere tijd samen op te trekken ontstond er een onderling samenspel. Het karakter van het onderzoek werd meerstemmig en wederkerig: we leerden met en van elkaar. De onderzoekers namen bijvoorbeeld niet als 'objectieve buitenstander' waar, maar deden mee met creatieve activiteiten tijdens het bezoek. Ze lieten daarmee ook iets van hun eigen menszijn, kwetsbaarheid of geraaktheid zien. Dit

hielp om invoelend te begrijpen en verbinding tussen betrokkenen te stimuleren.

Onderzoekend leren vanuit betekenisgeving en geraaktheid betekent ook dat er botsingen kunnen ontstaan. Zo zijn er momenten geweest waarin er spanning ontstond omdat niet alle stemmen voldoende gehoord waren en het om die reden nodig was om een deel van een bezoek opnieuw te doen. Ook waren er kritische stemmen waar plek voor moest worden gemaakt om goed tot de kern van een zorginnovatie te komen. En ongetwijfeld zijn er stemmen over het hoofd gezien of oververtegenwoordigd. Het is zoeken en tasten. Een kern vaststellen is direct ook aan houdbaarheid onderhevig. Onderzoek is in die zin nooit af.

Hoe verder?

De komende twee jaar gaan we verder leren over de vraag hoe een innovatie kan blijven leren met alle betrokkenen over haar kern en koers en wat de rol daarin kan zijn de SPRONG-groep. We blijven ook leren over de rol van geraaktheid in affectief en relationeel onderzoek. En hoe aspecten van geleerde en geleefde kennis niet rolafhankelijk maar aspecten van Betekenisvol samenwerken zijn.

COLOFON.

OVER HET ONDERZOEK:

Het onderzoek dat ten grondslag ligt aan de factsheets is uitgevoerd door een team van onderzoekers, communicatieprofessionals en ervaringsdeskundigen.

Te weten: Rosalie Arts, Simone Bronkhorst, Lotte Claassen, Sanne Dierick, Merel Ducaat, Szabinka Dudevszky, Marie-Louise Hagen, Lisanne den Heijer, Lennart de Jong, Emily Nap, Martine Noordegraaf, Marjolijn Schouten en Thaisja Suart.

EINDREDACTIE:

Merel Ducaat, Lennart de Jong en Martine Noordegraaf.

VORMGEVING: BURO MIMIZ.

CONTACT:

Martine Noordegraaf:
mnoordegraaf@che.nl

Marijke Bos-Minnen:
hmbos@che.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

REGIEORGAAN SIA & BETEKENISVOL SAMENWERKEN.

Lectoren, docenten, onderzoekers en studenten van de Christelijke Hogeschool Ede, de Hogeschool Rotterdam en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen werken binnen de SPRONG-groep samen met ervaringsdeskundigen, werkveldpartners, gemeenten, kenniscentra, universiteiten, belangenverenigingen en een beroepsvereniging aan een samenleving waarin alle mensen tot hun recht komen en een waardig bestaan opbouwen.

De SPRONG-groep Betekenisvol Samenwerken wordt mogelijk gemaakt met subsidie van Regieorgaan SIA.

BETEKENISVOL
SAMEN
WERKEN

BETEKENISVOL
SAMEN
WERKEN

BETEKENISVOL
SAMEN
WERKEN

BETEKENISVOL
SAMEN
WERKEN

BETEKENISVOL
SAMEN
WERKEN

BETEKENISVOL
SAMEN
WERKEN

**COPYRIGHT © FEBRUARI 2026
BETEKENISVOL SAMENWERKEN**